

sosyal adalet

16 NISAN 1963 SALI

HAFTALIK SIYASI GAZETE

YIL: 1, SAYI: 5, FIATI 1 LIRA

İŞÇİ HAKLARI MECLİSTE KANUNLAŞIRKEN

Kelepçeli Grevci...

VE PAZARLIKÇI SENDİKACILAR

Tarım bilgini Rene Dumont diyor ki:

“Tarım reformu siyasî bir iştir,,

KÖYLÜMÜZ KİMDEN YANA ?

Sosyal Adalet'e bir cevap bir şikâyet ve bir yazı

Sosyal Adalet'e gelen mektupların çoğu şikâyet, çoğu yurdu muzdaki sosyal adaletsizliğin bir uçundan tutulup gösterilişi. Hatta, sadece sosyal adaletsizliğin değil düpedüz adaletsizliğin örnekleri. Haksızlıkların şikâyeti. İşte bir kaç örnek; ilgililerin ve ilgilenenlerin dikkatine sunulur:

Cevap

Dazkırı Öğretmenler Derneği Başkanı Ahmet Demirağdan bir yazı ve bir telgraf sureti aldı. Bu telgraf, cevap veremeyecekleri bir kürsüden konuşan, konuşan değil küfreden bir kimseye çekilmiş. Biz bu telgrafı yayınlıyarak öğretmenleri haklı sesini yükseltmesine sadece aracı oluyoruz ve bunu namuslu bir görev biliyoruz. Bizze gelen mektup ve telgraf aynen şu:

Sosyal Adalet Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne

İSTANBUL

5 Nisan 1963 günü T.B.M. Meclisinde İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Beketa'nın AP. tutumu ile yaptığı konuşmasında vesi kaları okurken Reşat Özarda'nın Köy Enstitüleri ile ilgili Orhan Gazi'nin Sölez köyünde ki konuşmasının yeni duyulması çevremizde nefretle karşılanmış ve kendisine aşağıda ki telgraf çekilmiştir. Suretinin gazetenizde neşredilmesini arz ederiz. Saygılarımızla.

Dazkırı Öğretmenler Derneği Başkanı Ahmet Demirağ Reşat Özarda AP. Millet vekili

ANKARA
Sölez köyünde Köy Enstitüsü mezunları için (İsmet İnönü 1950 den önce Köy Enstitülerinden bir sürü plâç yetiştirip memleketeye dağıtmıştır) demişsin.

Ağzını topla... Topla ki mikroplu salyan bu memleketin hakiki unsuru, efendi olan masum köy çocuklarının üstüne sıçrasın. İnönü'nün Köy Enstitülerinde yetiştirip vatan sathına yaydığı kimseler senin efendi, velinimetin olan Türk köylüsünün çocuklarıdır. Plâç değildir. Ken söz sahibine daha iyi yakıştır.

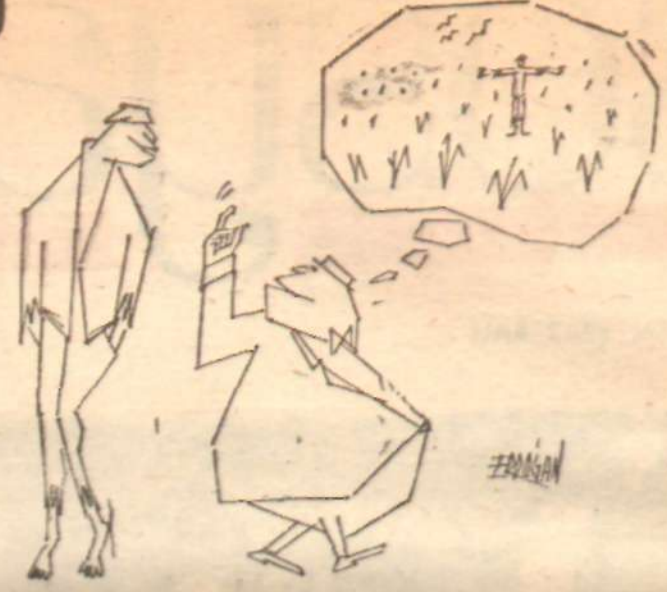
Doktordan şikâyet

Bu, öğretmenlere Meclis kürsüsünden yapılan haksızlık. Oysa halkımızın sosyal adaletten en yoksun sınıfına yapılan hak sızlıklar sayılmakla bitecek gibi değil. Ama artık onlar da seslerini yükseltiyorlar. Haksız

lığa boyun büküp katlanmak a işkanlığını bıraktılar. Sendikaları, partileri ve onlardan yana yayın organları var. İşçilerimiz büyük bir derdi de vömiye lerinden kesip verdikleri sigorta primleriyle işleyen ve adına İşçi Sigortaları Kurumu denen müesseseden çıktıkları Eümiz de 29 imzalı bir şikâyetname var. 29 karayolu işçisi kenâle rine bakan daha doğrusu bakmayan doktordan şikâyetçi. İşçiler şöyle diyor:

«Çorlu'daki sigorta doktoru Mehmet Yılmaz'a müracaatımız da bir çok güçlüklerle karşılaşmakta, tedavi edilmemekte ve bizleri başka doktorlara göndermesi sebebi ile maddî zarara uğramaktayız.»

Şikâyetlerini maddeler halinde toplayan işçiler doktorun mesai saatlerinde yerinde bulunmadığı, haricinde ise bakmadığını, iyi muamele yapmadığını ve sık sık sigortadan aldığı parayı azımsıyarak işi savsakladığını belirtiyorlar. Doktorun da herhalde bir diyeceği vardır di

ye şikâyetlerini sütunlarımıza alıyoruz.

Gençlik meseleleriyle yakından ilgilenen ve bu konuda özelli yazılar Polath ortaokulu edebiyat öğretmeni M. Koç'un yeni bir yazısını yayınlıyoruz. M. Koç şöyle diyor:

Gençliğin yönü

Yarımların kurucularını bulmek gerekir. Neyi düşünüyor? Nasıl bir dünya düzeni istiyor?

Çağımızın gençliği hangi konulara eğilmeli? Tutuculuk karşısında tepkisi nedir? Bilimin hızla gelişimine uyabiliyor mu? Gerçeklerden yana düşüncesi nedir? Neler okuyor? Dünya ve toplum görüşü nedir? Sömürücü, çıkarıcı düzen tepkisi nasıl? Kendi çıkarından çok toplumu düşünür mü? İnsancı mıdır? Başkalarının yoksulluğundan tedirgin midir?

İnsancı, toplumcu gençlik ekonomik eşitliğe dayanan bir dünya kuruyor. Kurtuluş yönüne doğal akış. Acıları insanların mutsuzluğundan yana. Üçte ikisinin aç olduğu dünyada tedirgin. Mutsuzlar denizinde mutlu olamıyor. Bu yüzdendir arayışı. Yaklaşan açlık tehlikesi. Yarın kaygusu, yön veriyor gelişine. Ortak yazgılarının derin çizgisini de...

Sömürücü orta çağın kalıntısı düzene karşılar. Duyguya dayalı, renkli imgesel acı gerçeklerin boşluğunda bozuldu. Toplumun tutucu yapısını değiştirip; değişen, gelişen çağımızın raylarına oturtacaklar. İlimin yeni düzene zorladığı ortaçağ yapıları sallantıda. Bu yüzdendir tutucularla savaş.

Ellerinde insanlık acununun dönüşü başka. Her yerde gençlik, yaşayacağı ortamı kendisi kuruyor. Her yerde eşitsizliğe haykıran gençlik. İnsancı ekonomiyeye bağlı tüm inancını. Bir inanç ki insanca yaşamadan yana. İnsanca yaşamının yönünü çiziyor. İlerliyor mutlu yarınların savaşında gençlik. Sömürücüleri kuşkuyla korkulu. Sömürücü düzenin batağında iki milyar can derdinde. Batmamak için çırpınan kollar bir milyarı da çekecek. Gerçeklere sırt çevirenler anlaşıyor. Yönetici gençliğe kulak versin. Gençlik istiyor ki tüm insanların yüzü sararmasın. Açlık beyine vurdu mu bilinçsiz bir gidış başlar. Sel, akar akar da yatağını bulur. Mutlu yarınları doğru akan gençlikte insanca yaşamının ortamını bulacak.

Gençliğin yarın kaygusu. emekçi, dümenin kurucusu gençliği, toplumun doğal gelişimi hakkı çıkaracak. Yakın geleceğe umutla güvenle bakabiliriz. Gençliğin sancısı boşuna değil.

İşte, bir cevap bir şikâyet ve bir öğretmenin gösterdiği yol. Hepimizin derdi, hepimizin kağıdındaki gerçekler. Saygılarımızla.

Sosyal Adalet

Gelecek sayımızda:

17 Nisan devrimi

17 Nisan Köy Enstitülerinin kurulduğu gün. Atatürk devrimlerine hız veren yeni bir devrim günü. Binlerce köylü çocuğun ışıklandığı daha yüzbinlercesinin umutla baktığı bu yuva statüko politikacılar tarafından yaşatılmadı. Köy Enstitüleri nasıl kuruldu niçin kapatıldı? Bu daha bir çok sorunun cevabını gelecek sayımızda bulacaksınız.

KATIR SIRTINDA İRAK KÜRDİSTANI

Fransa'da yayınlanan ünlü «Le Monde» gazetesinin Yakın Doğu uzmanlarından yazar Eric Rouleau, son olaylar dolayısıyla bütün dünyanın ilgisini çekmiş olan Irak Kürdistanına gizlice girerek yaptığı röportajları yayınlamaya başladı. Eric Rouleau'nun yazılarına, gelecek sayımızdan itibaren başlayacağız.

Sosyal Adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

16 NİSAN 1963 YIL: 1 SAYI: 5

İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı SELEK

Yazı İşleri Müdürü: Turhan TÜKEL

İDAREHANE. Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak. No. 30-32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FİYATI : 100 Kuruş.

ABONE : 3 Aylık 10 Lira,

6 Aylık 20 Lira,

1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.

İLÂN: Beher Sütunda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeyle tabidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası - İSTANBUL

Yazarlar - Sanatçılar

Niyazi AĞIRNASLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türkaya ATAÖV, Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Halil AYTEKİN, Şahap BALCIOĞLU, Erdoğan Başar, Aslan

BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Behice BORAN, Erdem BURİ, Müzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOÇAK, Edip CANSEVER, Adnan CEMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLER, Asaf ÇİĞİLTEPE, Suha ÇİLINGİROĞLU, Arif DAMAR, Süleyman EGE, Emin ELİÇİN, Metin ELOĞLU, Leylâ ERBİL, Azra ERHAT, Şaban ERİK, Metin ERKSAN, Sabahattin E-YÜBOĞLU, İbrahim GÜZELCE, Nevzat HATKO, Müserref HEKİMOĞLU, Selâhattin HİLÂV, Rifat ILGAZ, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Sait KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAGÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Ehatun NURİ, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ, Tahir ÖZTÜRK, Sina PAMUKÇU, Halit REFİĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Mehmet SELİK, Kemal SÜLKER, Cemal SUREYYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdogan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Ahmet TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Mim UYKUSUZ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

SENDİKACILARIMIZ GERÇEKLERE DÖNMELİ

SOSYAL ADALET

SENDİKACILIGIMIZ bir kaç yıldır, Amerikan ve Batı Almanya sendikacılığının, ama daha çok Amerikanın etkisi altında bulunuyor. Türk - İş Amerikadan teknik yardımdan başka, paraca da yardım görüyor. Bugünkü teşkilât Amerikan dolarları ile ayakta durmaktadır. Sendikacılar sık sık Amerikaya, Batı Almanya'ya çağırılıyorlar. Bu ziyaretlerden sendikacılarımız, bilgi ve görgü bakımından olduğu kadar, maddeten de yararlanarak dönüyorlar. Burada açılan kurslarda sadece sendikacılığı ilgilendiren teknik konular değil, bir cesit sendikacılık anlayışı da öğretiliyor.

BÜTÜN bu işlerin uluslararası işçi dayanışması adına, sadece aşkla yapıldığını düşünmek biraz saflık olur. Bu yardımların arkasında politik amaçların gizlendiği şüphesizdir. Amerikanın ve Batı Almanyanın Ortadoğu hakkındaki genel stratejisi ile, Türk sendikacılarına bu el uzatış arasında, sıkı bağlar bulunduğu şüphesiz. İşçi sınıfımızın politika dışı kalmaması, noktasında, bu iki devletle hakim sınıflarımız arasında tam bir görüş birliği bulunduğunu tahmin etmek zor değildir. Türk - İş yöneticilerinin tutumunu, bu bakımdan son derece ilginç buluyoruz.

SENDİKA ve Grev kanun tasarılarının Büyük Mecliste görüşüldüğü sürece, Türk - İş Mecliste denetçiler bulunduracaktır. Bunlar milletvekillerinin, senatörlerin, Türk - İş görüşlerini benimseyip benimsemediklerini denetleyecekler ve fiş tutacaklardır. Bu denetleme işi Büyük Meclise işçileri ilgilendiren her kanun gelişinde yapılacaktır. Ve işçi davalarını benimsemiş olanların tekrar seçilmemeleri için, Türk - İş genel seçimlerde üyelerine talimat verecektir. Türk - İş Başkanı geçenlerde yaptığı basın toplantısında, Birleşik Amerikada da uygulanan bu sistem sayesinde, politika dışında kalmakla beraber, işçi haklarının korunup alınacağını söylemiştir.

IŞÇİ haklarının bu yoldan korunup alınabileceğini sanmak yersiz bir iyimserlik olacaktır. Bunun olamayacağı basit bir hesap ve mantık işi: Türk işin 200 küsur bin üyesi var. Eşlerini de sayarsak 400 küsur bin oy eder. Memleketin dört köşesine dağılmış durumda olan bu 400 bin oyun seçim sonuçları üzerinde belirli bir etkisi olmayacağı ortadadır. Kaldı ki, bütün üyelerinin verilecek direktife uyaacakları da düşünülemez. Sonra bazı adayların böylece tekrar seçtirilmediğini düşünsek bile, bunların yerine seçilecekler başka türlü mü davranacaklardır? Meseleleri kişiler açısından ele alırsak yanılırız. Milletvekilleri, Senatörler, birer partiye mensupturlar. Bu partiler de belirli sınıfların menfaatlerini savunmaktadırlar. Mesele işçi sınıfının, emekçi halk yığınlarının menfaatlerini temsil eden bir partiyi Meclise kuvvetli bir şekilde sokmaktır. Amerikada da bu sistemin beklenen sonuçları vermediği unutulmasın. Bu sistem meselâ bir Taft - Hartley kanunun yürürlüğe konmasına engel olamamıştır. Hele yarın otomasyonun ve sömürsüz kalmanın

doğuracağı meseleler karşısında, «Baskı grubu» sisteminin yürümediği büsbütün ortaya çıkacaktır.

İşçi meseleleri için ayrı bir çözüm yolu düşünülemez. Bütün meselelerimiz birbirine bağlıdır. Ve hepsinin de çözüm yolu politiktir. Şu anlamdaki, meselâ herhangi bir işçi meselesine kesin ve devamlı bir çözüm yolu bulunabilmesi için, işçi sınıfının, emekçi halk yığınlarının, toplumun aydınlarının toprak ağaları ve yabancıya aracılık eden işpekülas - yoncu büyük sermayeciler karşısında bağımsız bir politik kuvvet kurmaları ve Büyük Mecliste seslerini duyurmaları, işlerini kendi elleri ile yürütmeleri şarttır. Bugünkü politika dengesinin, emekten yana ağır basması sağlanmadıkça hic bir davamız çözüm yoluna giremez.

KURTULUŞ yoluna girmiş geri veya az gelişmiş ülkelerde, sendikacılık sosyal ve politik alanda ilerici ve ilerletici büyük bir kuvvet teşkil ediyor. Politik bağımsızlığı korumak, ekonomik ve sosyal kurtuluş hareketini hızlandırmak işlerinde sendikalar sorumluluk taşıyorlar.

EMEKÇİ halk yığınlarını milli amaçlar etrafında birleştir - mek, şevkli ve inanlı çabayı sağlamak konularında, sendikalar işçi partilerinin, halka dayanan partilerin en güvenilir yardımcısı durumundadırlar. Bundan dolayı kurtuluş yolunda olan ülkelerde, örneğin Afrikada, sendika hareketi Batı sendikacılığından da, Doğu sendikacılığından da bağımsız olarak gelişmektedir.

Bugün Afrika'da memleketlerinin kurtuluşlarında büyük rol oynamış ve bağımsız ülkelerinin yönetimini eline almış pek çok sendikacı saymak mümkün. Sömürgecinin baskısı altında teşkilatladıkları sendikaları, memleketlerinin kurtuluşları için çalışan siyasi bir güç olarak kullanırken sendikacılığa gerçek anlamını da kazandırmışlardır. Az gelişmiş ülke gerçeklerinin genç sınıflara yüklediği tarihi ağır sorunu inkâr etmek sadece başları kuma sokmaktır. Afrika'da yüzyılımızın en güçlü bağımsızlık kasırgası maden ocaklarında başladı. Bunu hiç bir zaman gözden uzak tutmamak gerekir.

TÜRK sendikacılığı ödevlerini, Türkiyenin geri kalmış bir ülke olduğu gerçeğinden hareket ederek belirlemek zorundadır. Türk sendikacılığı toprak ağalarının, kapkaççı sermayecilerin karşısında yer almalıdır. Türk sendikacılığı toplumun temel yapısının demokratik yolla değiştirilmesi işinde payına düşen işleri yerine getirmelidir. Türk sendikacılığı kendi gerçeklerimize dönmeli ve çözüm yolunu politik olduğunu bir an önce kavramalıdır.

Sendikacılarımız, işçi sınıfını yanılmaya düşürmek onu politikadan uzak tutmağa çalışmak isteyenlere bilerek ya da bilmiyerek hizmet etmek durumuna düşmemek için titizlik göstermelidir.

...Ve pazarlıkçı sendikacılar

Türk - İş yöneticileri Ankara'ya çağırıldıkları sendikacılar yeni metodlar öğretiler;

Türk-İş'in tarihi toplantısını izleyen sendikacılar.

Geçtiğimiz hafta, Türk İşçisinin yıllardır beklediği sendika kurma, toplu sözleşme ve grev yapma haklarının gerçekleştirilmesi yolunda dönüm noktası oldu. Fakat ya pılan çalışmalar, genel çizgileriyle, işçilere hak tanımaktan çok işçilerin Anayasa teminatı altındaki haklarını sınırlamak, buna karşılık patrona anayasa da olmayan bir hakkı, lokavt hakkını tanımak eğiliminden öteye geçmedi.

Ne yazık ki, işçi aleyhine ve patron lehine hazırlanan Ana yasaya aykırı tasarıları Türk İş Konfederasyonu yöneticileri de beklemeden desteklediler. Üstelik, bu tarihi sorumluluğunu üzerinden atmak için sendika başkanlarını bir emrivaki ile karşı karşıya bırakmağa kalkıştılar.

İşçi sınıfının menfaati aleyhine oynanan bu oyun, Türkiye İşçi Partisi tarafından bütün çıplaklığıyla ortaya konurken Türk İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve arkadaşları, işçiden yana olmayan görüşlerini yine işçiden yana olmayan partilerin milletvekillerine kabul ettirebilmek için Meclis kulislerinde lobby'cilik yapıyorlardı. Demirsoy'un lobby'ciliği, bir ikna kampanyasından çok bir yalvarma, bir hak kopartma gayretinden çok bir lütfetme şekline oldu. Kendi sınıfının bir siyasi kuvvet halinde Meclis'e girmesine karşı çıkan ve bu önyargı ile Türkiye İşçi Partisi'nin işçi menfaatine uygun görüşlerini reddeden Demirsoy'un işçiden yana olmayan partiler üzerinde baskı kurmak için fişler düzenlemeğe kalkışması ise tek kelimeyle gülünçtü.

Haftanın olayları, işçinin de Meclis'e politik kuvvet olarak girmesi zorunluğunu bir defa daha ortaya koydu.

Emrivâki

8 Nisan Pazartesi sabahı bir milyondan fazla Türk işçisinin dikkati, Ankara'da bir araya gelen sendika başkanlarının çalışmalarına çevrilmişti. Toplantıya Türk İş'e bağlı sendikaların hepsi katılmamıştı, ama toplantıya katılan 320 sendikacı tamamen iyi niyetlerle kalkıp Ankara'ya gelmişler, Karma Komisyon'dan geçen tasarıları işçi lehine değiştirebilmek için son bir gayret sarfetmeğe düşünüyörlerdi. Gerçekten de, tasarılar konusunda işgal ettiği mevkin sorumluluğuna göre bir çalışma yapmayan Türk İş'in İstanbul'da düzenlediği konuşma toplantısında olumlu bir sonuç alınmamıştı. Üstelik, Türk İş'in yöneticileriyle politik kuvvetler arasında hiç de işçi lehine olmayan bir takım pazarlıklar yapıldığından bahsediliyordu.

Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı. 320 sendika başkanı, Ankara'ya geldikleri zaman, Türk İş'in «Türk İşçisinin nihai görüşü» adı altında bir görüş hazırlayarak milletvekilleri ve senatörlere çoktan dağıtmış olduğunu öğrendiler. Kaldı ki Türk İş yöneticileri, bu görüşü, sendika başkanları ne derlerse desinler, değiştirmeye pek niyetli görünmüyorlardı. Şu halde, bu kadar sendikacının Ankara'ya çağırılmasının sebebi ne idi? Anlaşılan, Türk İş yöneticileri, Meclis'ten geçecek kanun tasarılarının sorumluluğunu sırtından atmak, 320 sendika başkanını kendi tutumunun vebaline ortak etmek istiyordu.

TIP Uyarıyor

Sendikacılar toplantıya katılırken ellerinde Türk İş'in görüşünden başka bir çalışma yoktu. Üstelik bütün halk yığınlarını Mecliste temsil etmek iddiasında olan siyasi partiler de bu konularda bir görüş hazırlamamışlardı. Türk sendikacılığının bu tarihi dönüm noktasında meseleleri aydınlığa çıkararak ve sendikacılara yol gösteren Türkiye İşçi Partisi'nin ta mamen bilimsel şekilde hazırlanmış raporu oldu. Nitekim toplantıda Türk İş'in emrivaki halinde sunduğu görüşlerle Türkiye İşçi Partisi'nin raporunu karşılaştıranlar, Türk işçisi adına milletvekilleri ve senatörlere duyurulan görüşlerin işçi menfaatlerini temsil etmekte ne kadar uzak olduğunu hayretle gördüler. Ne var ki, her şey olup bittiyse getirilmiş, sendikacılar Türk İş'in görüşlerini değiştirerek milletvekilleri ve senatörlere duyurmak için hiçbir imkân bırakılmamıştı.

180 derece dönüş

Türk İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un toplantıya açış konuşması, Türk İş görüşlerinin nasıl tavizkar bir zihniyetle ve işçi menfaatlerini temsil etmekte uzak şekilde hazırlandığını net bir şekilde gösterdi.

Demirsoy, Anayasa'nın 46 nci maddesinin açık hükmü karşısında bir Sendikalar Kanunu'nun çıkarılmasına baştan muhalefet ettiklerini, fakat bu konuda ilgilileri ikna edemeyince görüş değiştirerek hiç olmazsa çıkacak Sendikalar Kanunu'nda kasıtlı hükümleri hafifletmek için çalıştıklarını söylüyordu. Demek ki, Türkiye'nin en büyük işçi teşkilatının başındaki şahıs, karşısındaki ni ikna edemeyince, ki sonrada Meclis kulislerinde yaptığı lobby'cilikle bunun iknadan ziyade bir yalvarma olduğunu göstermiştir, 180 derecelik bir dönüşle karşı görüşe katılabiliyor ve bu kadar büyük taviz verirken hiçbir sorumluluk duymuyordu.

Türk İş Genel Başkanı, konuşmasında, tasarılar için Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun akıl hocalığına başvurmayı ihmal etmediğini de açıkladı. Ancak, ICTU'dan mütalâa istenen tasarılar, Karma Komisyonun tasarıları değil, altı ay evvel Ça-

Pazarlıkçı Demirsoy

ğışma Bakanlığı'nın hazırladığı bu tasarılar üzerindeki mütalâtasıydı. Bu tasarıların ve onların bugün için hiçbir değeri yoktu.

ICTU Genel Sekreteri, Demirsoy'a verdiği cevapta «Esas itibarıyla tasarı sendikaların pazarlık güçlerine kötü etki yapacak ve mantıklı olmayan maddeleri havi bulunmamaktadır. Fakat tenkidlerimizi okuyunca göreceğiniz gibi, bazı bölümler o kadar tatmin edici değildir» diyor ve «Bazı paragrafların derinleştirilmesi ve yorumlanması, tercüme sakatlıklarında da yalvarma zorlanmıştır. İnşallah bu yolda yanlış sonuca varmamışızdır.» diye lütfetiyordu. Bu cevabı öğrenen Karadenizli bir sendikacı, «İdarecilerine binlerce lira aylık ödediğimiz koca koca Türk İş Teşkilatı, Türk işçisi için hayatı ehemmiyeti haliz bir tasarıyı doğru dürüst tercüme ettirecek bir tercüman dahi bulamıyor» demekten kendini alamadı.

Basiretsizlik

Türk İş Başkanı bu arada sendikacılara bir müjde verirken de kendini alamadı. Demirsoy'a göre, Meclis müzakereci sırasındaki A.P. Grubu, Türk İş'in görüşlerini destekleyecek, Anayasa referandumu sırasında Anayasa'nın sosyal haklarla ilgili bölümüne en büyük muhalefeti göstermiş bulunan Adalet Partisi'nin süfuy alabilmek için şimdiki işçilerle destek görünmesini Demirsoy'un samimi bir davranış olarak karşılaması, bu parti iktidara geçerse temel görüşlerine uygun olarak haklarını sılıp süpürceğini bilmez görünmesi, Türk İş Başkanı'nun basiretsizliğini ortaya koymak bakımından dikkatli çekti.

Hele usulî konuşmalar sırasında Cenan Bıçakçı «Nihai görüşü almak için bizi buraya davet ettiler, fakat görüşler daha önceden tesbit edilmiştir. Üstelik lokavt hak olarak tanımlıyor. Ben lokavtı hak olarak tanımlıyorum» deyince Demirsoy'un verdiği cevap, sendika cılık tarihine bir «garabet», hatâ bir «gaflet» örneği olarak geçecek nitelikteydi. Demirsoy, Bıçakçı'ya verdiği cevapta «Lokavt yok, dersek, dünya ya gülmeye oluruz. Dünya işçi literatüründen Türk işçileri haberdar değil, derler. Bu duruma düşmek istemiyoruz. Grev hakkı olursa, elbette lokavt hakkı olacaktır. Usulî bakımdan konuşuyoruz. Lokavt hak değildir, konusu üzerinde durursanız, sözünüzü keseceğim» dedi.

Tarihi belge

Bunun üzerine söz alan Şaban Yıldız, «Ben bu konuyu konuşmak için söz almamışım. Ancak özürümü belirt-

tim. Seyfi Demirsoy'un, bir arkadaşım «Lokavt hak değil dir» demesi üzerine sözünü kesmesini doğru bulmuyorum» dedi.

Usulî görüşmelerden sonra Şaban Yıldız ve arkadaşları başkanlığa bir önerge vererek Türk İş'in tarih önündeki sorumluluğunu tesbit ettiler. Tarihi bir belge önemli taşıyan önergede şöyle deniliyordu:

«Kanun tasarılarında yapılmaması gereken tadil bugünkü toplantıda tesbit edilecekken Türk İş bu tadilleri günlerce önce tesbit etmiş, bastırması, bütün sendikaların nihai kararı şeklinde parlamento üyelerine göndermiş, bizi emrivaki ile karşı karşıya bırakmıştır. Bunun bütün mesuliyetini hazırlayıcılarına bırakıyoruz.»

Daha sonra Türk İş Genel Sekreteri Halil Tunç, sendika başkanlarının tasvirlerini almak üzere Türk İş'in görüşlerini madde madde okumağa başladı. Türk İş'in sendikaların tasvirini almadan parlamento üyelerine dağıttığı görüşlerin perisaniği, Maddelerin okunmağa başlamasıyla hele Türkiye İşçi Partisi'nin görüşleriyle karşılaştırılınca, tam manasıyla ortaya çıktı.

İlle lokavt

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt tasarılarının görüşülmesi sırasında Şaban Yıldız ve arkadaşları, «Lokavtın grev'e eşit bir hak olduğunu kabul etmiyoruz. Böyle bir hak anayasada yer almamıştır. Türk İş'in bu görüşüne katılmıyoruz» şeklinde bir önerge ile lokavtın kabulüne itiraz ettiler. Türk İş yöneticilerinin propagandasını yapmakla bu salan İsmail Aras, bu görüşe «Lokavt hakkı olmasın dersiniz, kendi hakkımızı da düşürmüş oluruz.» Böyle bir münakaşa yapılmaması diye karşı çıktı.

Kemal Türker, büyük bir utanıklığa işaret ederek bu konunda yazılı suçlardan dolayı sendikaların başka kanunlara göre de cezalandırılmasının mümkün olduğunu belirtti ve «Grevle ilgili suçlar ancak bu kanundaki cezalarla cezalandırılır» şeklindeki bir maddenin tasarıya eklenmesini sağladı.

Fakat sendikacılar hangi değişikliği yaparlarsa yapsınlar, bu değişiklikleri tekrar parlamento üyelerine duyurmak ve görüşlerini değiştirebilmek için vakit artık çok geçti. Bu itibarla, 320 sendika başkanının iki günlük çalışmalarını biçimsel olmaktan ileride gitmedi.

Bu neticesiz çalışmalar sona ererken Türk İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un yaptığı basın toplantısı ise, bu tarihi dönüm noktasında işçilerin nasıl güçsüz ve bilimsiz liderler tarafından yönetildiğini halkoyuna aksettiriyordu.

Bazı sendikacıların lokavt hakkına karşı çıkmasını nasıl karşıladığına dair soruya Demirsoy «Anayasamızın 47. maddesinin içinde lokavt vardır. Biz tasarılarımızda lokavtın yanlış kullanılmasını halinde cezalar koyduk. Bir iktisadi kriz olur, hükümet yanlış bir karar alır, işveren zarar ederse biz, ille yerini açacağız, zarar da etmeyen işçi çalıştıracaksın, diyemeyiz» cevabını veriyordu. Oysaki 47 nci maddede «Lokavt» kelime mevcut olmadığı gibi, lokavtın tarihi de Demirsoy'un yaptığı gibi değildi. Demirsoy'un söylediği «zaruret halinde fabrika kapatmak» ve lokavtla hiçbir ilişkisi yoktu. Lokavt ise, işverenin isteklerini işçiyi kabul ettirmek için işyerini kısa bir süre için kapatması idi.

Kimin sözcüsü?

Tasarılar üzerinde Türk İş'in en enteresan faaliyeti Meclis kulisinde Seyfi Demirsoy ve arkadaşlarının lobby'cilik yapması oldu. Sendikacılar toplantısı sonunda Türk İş'in 50 kişilik lobby ekibi seçilirken Demirsoy «Aman, seçeceğimiz arkadaşlar, milletvekillerine hissi sözler söylemesin diye arkadaşlar olsun» diyordu.

Sendikacıların karşısına şimdiki bir de lobby'cilik meselesi çıkmıştı. Türk İş yöneticileri bu lobby'ciliğin faaliyetlerini anlatı anlatı bitiremiyorlardı. Oysa, lobby'ciliğin içyüzü başka idi. Nitekim, Türk İş'in pek hoşuna gitmeyen tanınmış bir sendikacılık uzmanı lobby'ciliği şöyle anlatıyordu:

«Lobby»cilik

«Amerika'da yeni bir kanun çıkarmak ya da çıkacak kanunlara istenilen biçimi verdirmek için çeşitli amaçları meydana getiren teşkilatlar «Lobby»cilik ya parlar. Lobby kelimesinin anlamı Meclis salonları demektir. İşte Amerikada teşkilatlar milletvekilleri ve senatörlere te masa geçerek onları kendi yönlerine çekmek isterler. «Lobby»cilik bir sanat biçimine gelmiş tir Amerika'da. Bu işin uzmanları vardır, milletvekillerini etkilemek için büyük paralar ve daleveralar döner. Fakat her zaman bundan iyi sonuç alınmaz. Meselâ 1946'da lehte çıkmış Wagner kararı sonradan bütün «Lobby»cilik çabalarına rağmen Taft-Hartley kanunu ile sendikaların güç duruma sokulmasını önleyememiştir. Sözün kısası Amerika'da bile gerçekten sendika önderlerini tatmin etmeyen bu sistem, Türkiye'ye sokmak istemenin yanlışlığı açıktır. Ne varki bu salt sahilhik ten gelmemekte, bazı kişiler durumlarını sağlamlaştırmak için bu yola gitmektedirler. Amerikalı danışmanlar, Türkiye

den gönderdikleri raporlarda «Gözünüz aydın, Türk sendikacıları bizim müthiş «Lobby»-çilik sistemimizi kabul ettiler, diye övünüp puan toplamak yolu na gide dursunlar, biz bazı gerekçelere işaret edelim:

Türk-İş bir süre önce «Çalışanlar Partisi» adı altında bir parti kurma hevesine kapılmıştı. Parti tutsaydı Türkiye'de «Lobby»-çilik gerekli değildir. Ama TİP'e karşı çıkmış, onu yutmak isteyen bir parti kurma çabası, tabanın oyunlara gelmemeye kararlı olması yüzünden tutmazsa «Lobby»-çilikten iyisi yoktur. Dahası var: Türk işçi meselelerini kendi öz çözüm yolları ile karşılamak, yoluna gitmez de bu sayın baylar, ille başka ülkelerdeki yolları olduğu gibi kopya etmek isterler. Hadi kopya edeceksin, sistemli bir biçimde yap. Hayır, yamalı bohça gibi, Amerika'dan «Lobby»-çilik alınır, Almanya'dan 16 ulusal sendika sistemi alınır, İran'dan dikta-tör sendikacılık alınır. v.b.»

Opportunizm

Bu lobby'çilik faaliyetinin Türk İş'in politik fonksiyon ifa etmesi anlamına gelip gelmediğine dair bir soruya verdiği cevapta Demirsoy «Hayır» diyordu. «Bir çok ülkelerde, bir neğin ABD'de sendikalar milletvekilleri için fiş tutar. Biz de bunu yapacağız. Bizim haklarımızı korumayan milletvekillerinin seçilmemesini sağlayacağız.»

Ya seçilmemesine çalışılan adaylar yerine yeni seçilenler de işçi haklarını korumazsa ya da işçi haklarını koruyanlar partiler tarafından aday gösterilmezse durum ne olacaktır? Demirsoy Opportunist bir cevapla bunun da çaresini gösteriyordu: «İleride düşünürüz»

Gelecek, Seyfi Demirsoy için hiç önemli değildi. Onun için önemli olan vaziyeti kur tarmaktı; hem de işçi sınıfının yararına olup olmadığına bakmadan.

Tasarıların gündeme alındığı 10 Nisan Çarşamba günü Meclis kulislerini bu kulislerle pek de alışkın olmadıkları her hareketlerinden anlaşılabilir kimeler doldurmuş, milletvekillerine bir şeyler anlatmağa çalışıyorlardı. Fakat her halleriyle, bir partinin ilçe başkanı kadar dahi rahat ve serbest olamadıklarını belli ediyorlardı. Bunlar, Seyfi Demirsoy'un lobby'çileri idi.

Ve Mecliste

Çarşamba günü «öncelik ve ivedilikle» görüşülmesine başlanan «Sendikalar Kanunu» tasarısının büyük değişikliklere uğramadan kanunlaşacağını önceden tahmin etmek güç değildi. Nitekim, Millet Meclisi'nde tasarının tümü üzerindeki görüşmeler, herhangi bir olumlu değişiklik getiremeden sonuçlandı. Partilerin işçilere hoş görünmek için oy yaturuna amacı güden karşılıklı söz düllolarına vesile oldu. Anayasa, Cemiyetler Kanunu'na göre kurulacak hür sendikacılığa imkân verdiği halde Meclis gün demine bir takım kayıtlıyı hükümlerle getirilen bu tasarının gereksizliği üzerinde duran olmadı. Ama buna rağmen tasarının lehinde konuşan CHP, Grup sözcüsü Burhan Arat gene de «İşçilerin ancak hür ve bağımsız sendikaların gelişmesiyle kalkınacaklarına inanıyoruz» diyebiliyordu. CKMP, adına Cevat Odyakmaz, Anayasanın hür sendikacılık ilkesinden geçtik, yaptığı konuşmayla hükümet tasarısının kapsamından bile habersiz olduğunu gösteriyor.

du. Sanki, kanunda tarım işçileri için ayrı bir hüküm gerekmiş gibi, Odyakmaz tasarının bu eksizliğinden üzüntü duyduğunu söylüyordu. Saim Kaygan'ın tenkitleri ise söz cülüğünü yaptığı Adalet Partisi'nin bilinen tutumuyla tam bir çelişme halindeydi. Kaygan'ın sözcülüğünde AP, âdeta bir numaralı Anayasa, demokrasi ve sosyal adalet şampiyonu olarak ortaya çıkıyordu. «Sendikaları demokrasinin vaz geçilmez temel unsurlarından birisi» olduğunu ifade eden Kaygan, hızlı kalkınma zorunda olan Türkiye'nin özlenen seviyeye çıkmasında Sosyal Adalet ilkelere bağlı olmasını diliyor, tasarının Anayasanın temel hükümlerine uygun olmadığını belirtiyordu. Şüphesiz bu sözler, tasarının hak ettiği tenkidlerdi. Ama Adalet Partisi'nin yakında ele alınacak Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt kanun tasarılarının görüşülmesinde 180 derece bir dönüşle ortaya çıkması kimseyi şaşırtmayacaktı.

Nasıl Sendika?

Sözcülerin tenkidlerinden sonra kürsüye gelen Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, ta-

Maden — İş Başkanı Türkler — Sorumluluğa katılmadı —

sarının özü ve vasıflarıyla ilgili olmayan gösteri mahiyetindeki tenkidleri kolayca cevaplandırmakta doğrusu güçlük çekmedi. Parti sözcüleri içinde en olumlu tenkit YTP, sözcüsü Orhan Aypayın'dan gelmişti.

Komisyon adına konuşan Coşkun Kırca, AP, sözcüsü'nün sendikalar üzerindeki muhtemelen kontrolün «Güçlü sendika cılığın öleyecek» bir hüküm olduğu görüşüne verdiği cevap, akıl durdurucuydu. Kırca, «Bu kanun metni Anayasanın hükümlerine uygun olarak sendikaların bazı faaliyetlerde bulunmasını bilhassa yasaklamıştır. Komünist sendika, Faşist sendika, işçi sendika, 27 Mayıs ve Atatürk aleyhine faaliyet gösteren sendika, memleket bütününün bozucu çalışmalarında bulunan sendikalar kurula-maz «Gereğince» bu gibi yasaklara uymayanların bu lunacağı göz önünde tutularak devlet denetimini yapmak amacıyla bu maddeler konulmuştur.» diyordu. Doğrusu, bu sözlerden tasarının zıtlayanlarını Anayasa adına nasıl titizlik gösterdiklerini açıkça anlamak mümkün oluyordu.

Tunçkanat

Ağırnaslı

Uluç

— Gerçek bağımsızlık savaşçıları —

Uluç "Sadakaysa alsınlar başlarına çalsınlar" dedi

Millet Meclisinden sessizce geçen bir Hükümet tasarısı Senatoda gürültü kopardı. Tasarı milli bağımsızlık ve beynelmüllet haysiyetini yakından ilgilendiriyor; meşhur Kromit Şirketinin bir Amerikan firmasına olan 19 milyonluk borcunun devlet hazinesinden ödenmesini istiyordu.

Tasarı TİP Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın ve Senatör Burhanettin Uluç'un sert tenkidlerine uğradı. İlk oturumda söz alan Ağırnaslı konuşmalarını dikkatle dinleyen Başbakan İnönü'yü güç durum sokan önemli bir konuşma yaptı. Ağırnaslı şöyle diyordu:

«Dünya milletlerarası mali itibarımızın, iktisadi itibarımızın korunması suretiyle aksettilmek isteniyor. Yani bu parayı ödersek beynelmüllet itibarımız korunacak. Rasgele şirketlere para dağıtacak durumda değiliz. Önce şunu tespit etmek gerekir, bu anlaşmazlık bir Amerikan vatandaş veya firma yerine bir İtalyan, bir Yugoslav veya Fransız firmasıyla Ziraat Bankası veya Kromit şirketi arasında olsaydı aynı hassasiyetli gösterecek miydik? Hayır. Buna bir hususiyet ve öncelik tanıyoruz. Bu nevi öncelik tanımak nall müsaade devlet haline kadar gidebilir. Burada Lozan'da bir memleketin istiklâlini koruması, kapitülasyonları kaldırmak suretiyle bir memleketin istiklâline titizlik göstermiş Lozan'ın Başdele gel Sayın Başbakan'dan soruyorum: O zaman gösterdikleri hassasiyeti hangi sebeple terketmiş bulunuyorlar? Yardım keseceklermiş. Keşifler, kemerleri biraz daha sıkarsız, kendiyazınla çaremizi buluruz. Böyle bir tehditle böyle bir kanun çıkmasının tamamen aleyhindeyim. Müstakil ve hür millet olarak bu tehditleri lade etmeliyiz.»

Özellikle CHP, sıralarında kaynaşmalarla yol açan TİP, Senatör'ün konuşması şu cümlelerle bitiyordu:

«Ünvanı hukuk veya milletlerarası hukuk kaideleri dışında istisnai bir takım haklar tanınmasının karşısındaayım, Burada kurus, kurus, santim santim yokluk içinde bir bütün çöden tasarruf etmenin çarelerini ararken, hakikatte hazinayı alâkadar etmeyen iki şahıs veya müesses arasında ihtilâfi hazine ile ilgilendirip buradan para ödeme yolunu milli haysiyetimize bir yara olarak kabul ediyoruz. Aleyhte oy kullanacağım.»

İkinci oturumda Tabii Senatör Haydar Tunçkanat, böyle bir kanunun Anayasamıza aykırı olduğunu, hükümetimizle bağdaşmayacağını söyledi. Hükümetin tasarısını geri almasını istedi. Senatör Burhanettin Uluç'un konuşması bu konuda çok daha sertti.

Uluç, «Amerikadan sadaka istemiyoruz. Amerika hükümeti sadaka veriyorsa alsın başına çalsın» diyordu. Bu sözler başta Hasan Kangal, bazı YTP, İleri ve CHP, İleri çok şaşırttı. Hasan Kangal «Dostumuz Amerikan milletine karşı omuzlarında senatörlük taşıyan bir kim senin böyle konuşmayacağını, CHP'den Mehmet Hazer de «dostluk münâcebellerini renci de edecek bu konuşmaları tasvip etmedikleri ni söylediler.»

Yapılan oylama sonunda 42 ye karşı 48 oyla kabul edilen kanunu Cumhurbaşkanı Gürsel'in veto etmesi bekleniyor.

GENÇLİĞİN TEPKİSİ

Milli bağımsızlık ve haysiyetimize yara açan bu kanunu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Fikir — Sanat Kulübü bir bildiriyle protesto etti. Bildiride şöyle denilmektedir:

«Oğuz Akal Firmasının bir Amerikan şirketine olan 900.000 Dolarlık borcunun millet kesesinden ödetilmesine dair B.M. Meclisinde müzakere ve kabul edilen kanun, hükümet başkanının iddia ettiği gibi: «Milli itibarımızın korunması» na değil, milli haysiyetimizin on yıllık bir vurgun ve küçülme devrinden sonra, aynı sihniye fin aynı mirasyedi genişliği ve sorumsuzluğu içinde devam etmekte olduğunu gösterdiği gibi, Anayasamızın 61. Md. sine de açıkça aykırıdır.»

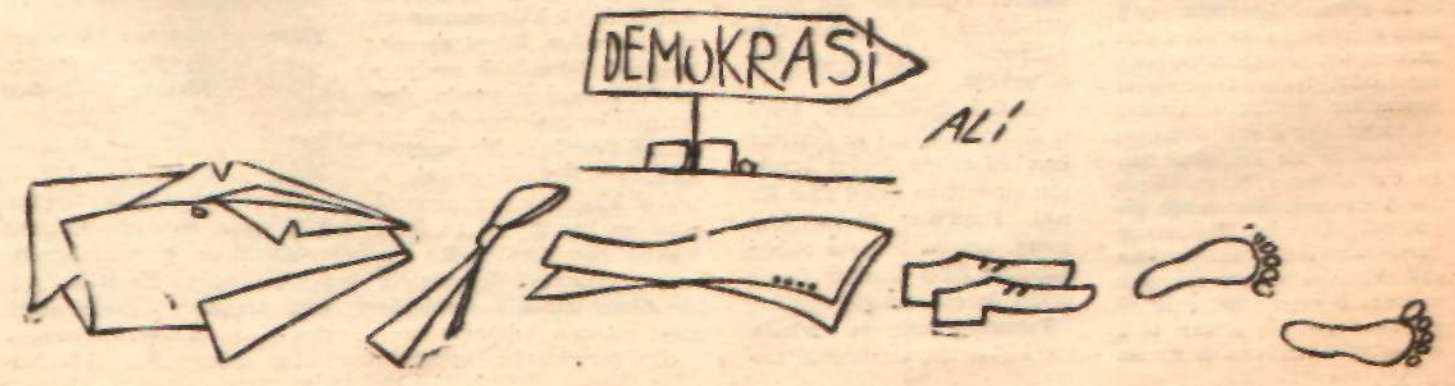
Adı geçen Anayasa maddesi: «Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür» demektedir. Buna göre:

I — Devlet vergiyi ancak kamu giderlerini karşılamak amacıyla koyabilir ve top layabilir. Şu halde devletin vergi koyma hakkı asli olmakla beraber bağı bir yetki dir. Zaten devlet gelirlerinin, kamu harca malarında kullanılması bir vergileme prensibidir.

II — Bu kanun, kamu giderlerin kahlmak amacıyla vatandaşın devlete ödemiş olduğu paraları KAMU HİZMETİ OLMAYAN BİR İŞE harcamakla, 61. Md. hükmüne aykırıdır.

Plânlı kalkınma devrinde, türlü finansman güçlükleri ile karşılaştığımız bir sırada on milyon liranın (gerçek rakkam gizli tutulmaktadır) bu şekilde israfı, vatan daşları kemer sıkmaya davet eden hükümet prensipleriyle de çalışmak halindedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın veto hakkını kullanarak, bu sorumsuz tasarrufla engel olacağı inancındayız.

İŞÇİ

U.S.A. işçilerimize 20 milyon borçlu

İncirlik Üssünde dava kazanıldı fakat Kennedy borcu kabul etmiyor

Adanada İncirlik Hava Üssü var ya... Burada çalışan Türk işçilerine Türk kanunları uyuştu lanmıyordu ya... O kadar ki Türk Çalışma Müfettişleri bu ralara giremiyor ve şikâyeti in celeyemiyordu ya... Buradaki işçiler çeşitli haksızlıklara uğradıkları için dava açmıştı ya... İşte bu dava kazanıldı ve Amerika Birleşik Devletlerinin Türk işçilerine 20 Milyon T.L. borçlu olduğu ortaya çıktı. Fakat gelin görün ki Amerika bu parayı ödemiyor. Durum şu:

Kuzey Atlantik Andlaşmasının 9. Maddesinde işçilere Türk çalışma mevzuatının uygulanacağı kabul edilmiştir. Fakat işçilerin İncirlik'e gidip gelmesi sırasında kaybettikleri sürelerle beraber günleri yaptıkları çalışmalar için Amerikalılar ücret ödememişlerdir. İşçilerin şikâyeti karara bağlandı. Bordrolar in celendi ve Tusloğ'un 20 milyon borcu ortaya çıktı. Bu kez Adliye Bakanı (Tabii Amerikanın) Mr. Robert Kennedy bu paranın ödenemeyeceğini ileri sürmüştü. İşin hazin tarafı da şu: Mahkeme kararı İncirlik Hava üssü işçilerine tebliğ edilemiyordu. Yetkililer «biz yetkisiz» diyorlardı. Galiba işin kolayı bulun du: İlam Tusloğ'un giriş kapısı na çivilendi.

Türk işçisini lâfla övenler türedi ya: Türk işçisi aslan; Türk işçisi kahraman, Türk işçisi kanaatkâr... diye yurttıyorlar. Asıl demek istedikleri Türk işçisi aza kanaat ettikçe iyi, biraz fazla isteyince kötüdür. Kimse çıkp da Türk işçisini de diğer memleketler işçilerinin yine de dolambaçlı yolla sömürülme dü zünü içindeki seviyesine olsun çıkaralım demiyor.

Lâstik-İş sendikası bir istatistik yayınladı. Türk işçileriyle öteki uluslar işçileri arasındaki ücret farkını belirtiyor. Bera ber okuyalım:

Bir litre süt alabilmek için bir Federal Almanya işçisi 12, bir İngiliz işçisi 13, bir Fransız işçisi 14, bir İtalyan işçisi 23, bir İsviçre işçisi 9, Birleşik Amerika işçisi 9 dakika çalışır. Bir Türk işçisinin bir litre süt alması için 60 dakika çalışması şart. Bir Türk işçisinin bir erkek elbisesi alabilmesi için 250 saat çalışması gerek. Fakat aynı elbiseyi alabilmek için bir Alman işçisi sadece 46 saat ve 58 dakika çalışır. İngiliz işçisi ise 43 saat 12 dakikalık ücretini verince bir kat elbise alabilir. Sefaleti Türk işçilerine yaklaşan İtalyan işçisinin bile bir kat elbise alabilmesi 107 saat 18 dakikalık çalışmaya bağlı. Ama gördük ki Türk işçisi bu günlük sömürülme düzeni için de bir kat elbise için bir aydan fazla çalışmalıdır. Gördünüz mü yalancı sosyal adaletçileri? Bir Yüksek Hakem Kurulu düşü nün ki milyonlar kazanan bir işyerinde 10 liradan az alan işçilere günde yüzde 10 zammı bile çok görüyor..

Keyfi ücret

İşçi ücretlerini ödemedi ten bellik gösteren işverenler çok. Evinin ihtiyacını karşılar, sine masına, tiyatrosuna gider, bono sunu öder. İş kendisine servet kazandıran işçilerin ücretlerini ödemeye gelince: duraklar. «Beklesinler bir kaç gün» der. İşçinin birikmiş parası yok. Borca dayanan alış verişe gö mülmüş. Ücretini alamayınca borçla alış verişe mecbur kalacak. Veresiye olunca fiat yük seleecek. Bunları düşünmek iş verenin asgarî «İş ahlakı» ol mak gerekirken buna da uymaz

Uymayınca da işçiler «Oturma grevi yaparlar» işte.

Bu tip bir olay geçen gün Ye dikulede Altıntekne boya fabri kasında oldu. 102 işçi, aylardır süregelen «Ücret ödeme düzen sızlığı»ndan illallah dedi ve iş yapmadan işyerinde oturup ile retlerinin verilmesini bekledi ler.

Bu şekilde hareket eden işve renlerin çokluğunu bilenler Grev tasarısına onun için «Kannunusuz grev» diye bir madde eklediler. Zira, süregelen hak sızlıklar karşısında insanın canına tak dediği var ya... İşçinin bu psikolojik ortam içinde işve reni dize getirmesini önlemek için grevin ille de «Sendika» ta rafından çıkarılmasını ve bin dereden su getirilmesini şartla bağyorlar.

KARAR

Türk hakiminin bir basiret örneği

İzmir'de bir faşistin T.I.P. ne karşı tertibi beraatle neticelendi

Geçen hafta ırkçı gerici lerin bir tertibi daha adalet önünde iflâs etti.

Komünizm propagandası yap tığı iddiasıyla İzmir'de 8 Kasım 1962'de tevkif edilen Türki ye İşçi Partisi Karşıyaka İl çe Yönetim Kurulu Üyesi Sadık Arkan, beş ay sonra, 8 Nisan 1963 günü İzmir İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraat kararı aldı. Hâkim Kemal Tür el başkanlığındaki Ağır Ceza Kurulu, Türk Ceza Kanunu'nun 142/1 nci maddesine göre tevkif edilmiş bulunan Sadık Arkan'ın isnad edilen suçu işlediğine dair yeter delil bulunmadığı ve bu hususta aleyhte vicdanî kanaat da hasıl olmadığı için sanığın beraatine oybirliğiyle karar verdi.

Beş ay önce Sadık Arkan tevkif edildiği zaman bazı İzmir gazeteleri bu haberi «Bir Kızıl Uşağı Yakalandı» başlığıyla vermişler ve sanığın Türkiye İşçi Partisi üyesi olmasını da, bu parti aleyhinde tahriklerde bulunmak için fırsat bilmişlerdi.

Tevkil olayının bir tertip so nucu olduğu 21 Şubat tarihli ilk duruşmada bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı. Davâ tamk larından İzmir Türk Ocağı Başkanı ve Hür Yol Gazetesi yazarı Kemal Fedai Coşkuner, duruşmadan önce gazetelere tele yapacağını ilân ediyor ve bütün fon ederek önemli açıklamalar gazetecileri mahkemeye çağırı yordu. İzmir'deki gericilerin ve kafatasçıların tabii üdeleri rolündeki Kemal Fedai'nin duruş mada yaptığı önemli açıklama, Türkiye İşçi Partisi'nin marksist ve leninist olduğunu, Sadık Arkan da bu partinin üyesi olduğuna göre marksist - leninist sayılması gerektiğini ileri sürmek ve kendisinin poli se jurnalde bulunmayı marifet saydığını söylemekten ileri geçmedi. Sanık vekilleri Avukat Nurullah Tuksavul ile Avukat Suha Çilingiroğlu'nun soruları karşısında ise adamakı llı şaşkına dönen Kemal Fedai, duruşmadan sonra kendisine te zahürat yaptırmak için getirttiği adamların yüzüne dahil bakmadan adliye panik içinde terketti.

«Komünizm düşmanı» kisvesi altında her ileri ve devrimci hareketi sabote etmeyi kendisi için bir misyon kabul eden Kemal Fedai'nin hezimetinden sonra, onunla temasta olduğu anlaşılın diğer tamklar da ifa delerinde çelişmelere düştüler.

Tamamen gerici ve ırkçı ların bir tertibi neticesinde tev-

kif edildiği anlaşılın ve 3 ay 13 gün İzmir Cezaevi'nde tutuklu kalan Sadık Arkan o duruşma da tahliye edildi.

8 Nisan duruşmasında ise Savcı Mehmet Helvacıoğlu suç unsurlarının tekevvün etmediğini bildirerek Sadık Arkan'ın beraat ettirilmesini istedi. Sanık vekillerinden Avukat Şüba Çilingiroğlu, «Kanaatımızca bu davâ, İşçi Partisi'nin bir üyesi olan müvekkilimin şahsında bizzat partiyi töhmet altında bulundurmak gayesiyle tertip edilmiş ve müvekkil bu yüzden üç ay kadar bir müddetle hürriyetinden mahrum bırakılmıştır.» diyerek Sadık Arkan'ın tahliyesini talep etti. Diğer sanık vekili Avukat Nuran Yuloğ ise, «Müvekkilim hakikaten faşist temayüllü olanların isnad ve iftirasına maruz kalmıştır. Bu hususu belirtmeyi bir vazife bilirim» dedi ve beraat ta lebinde katıldı. Hakimler, Sadık Arkan'ın beraatine oybirliğiyle karar verdiler.

Sadık Arkan, beş nüfuslu ailesinin nafakasını temin etmek için gece gündüz çalışan bir cam tacikasıydı. Sadık Arkan'ın bütün suçu, parmaklarını paramparça ederek çalıştığı halde niçin hakkını alamadığını, hattâ bazen camı alacak para bulamadığı için niçin günlerce yoksul ve aç kaldığını düşünmek; kendisinin ve kendisi gibi düşünün milyonlarca emekçinin kurtuluşunu sağlayacağına inandığı İşçi Partisi'nde yer alması olmaktadır. Bu, gerici ve sömürücülere göre suçtu.

Ama Türkiye'de hakimler vardı ve onlar, gerici ve sömürücülerle usakları gibi düşünmüyorlardı.

KONFERANS Tek çıkar yol Sosyalizmdir

Prof. Sadun Aren Sosyalist Kültür Derneği Diyarbakır şubesi açılışında bir konferans verdi

Sosyalist Kültür Derneği ilk şubesi Diyarbakır'da açmış ve bu münasebetle Diyarbakır'a gelen Profesör Sadun Aren «Günümüzün gerçekleri ve Sosyalizm» adıyla bir konferans vermiştir. Konferansa gösterilen ileri il sınırları aşarak Elâzığ, Mardin ve İleçlerden özel olarak dinlemeye gelenler olmuş ve konferansı 500 kişiyi aşan bir dinleyici topluluğu takip etmiştir. Dinleyicilerin ekseriyeti ni aydınlar teşkil etmiş, bunların arasında öğretmen ve subayların çoğunlukta oldukları görülmüştür.

Profesör Sadun Aren, konferansına konu olarak aldığı meseleyi şu şekilde ortaya koymuştur:

«Toplumumuzun birinci gerçeği, hem halkımızın isteğini gerçekleştirmek, hem de dünya içinde millî varlığını koruyabilmek bakımından, hızlı bir kalkınmanın zari olusudur. İkinci gerçek, bugünkü teknolojik seviye de, kalkınmanın ancak dev tesisler kurmak suretiyle yürütülebilmesinin bir zaruret olusudur. Üçüncü gerçek, emekçi kitlelerin uyanmış olması ve her gün daha fazla teşkilatlanmalarındır. Bu durum kalkınmayı demokratik bir düzen içinde gerçekleştirmeyi zorunlu kılmaktadır.»

«Bu gerçeklerin koyduğu

tabdiltler çerçevesinde, (kalkınmanın özel sektör eliyle sağlanmasına imkân yoktur. Böylece sosyalizm yegâne çö züm yolu olarak belirmektedir.»

«Sosyalizm, toplumun imkânlarını toplumun yararına kullanmak demektir. Bu, bir yanı ile başlıca istihsal vasıtalarının - ekonominin hakim tepelerrin - devletin elinde olmasını, diğer yanıyla da bunların demokratik bir şekilde ve toplum yararına idare edilmesini gerektirir. Bir azınlığın, toplum namına sosyalizm yapması mümkün değildir. Böyle bir hareket, e ninde sonunda, sosyalizmi de jenerer eder ve kendine mahsus bir istismar düzeni kuruluması ile sonuçlanır.»

Bu sebepten dolayı sosyalizmin demokrasi ile bağdaşamayacağından şüphe etmek şöyle dursun, sosyalizm ancak demokratik bir şekilde gerçekleştirilebilir; diğer bir deyiş le de demokrasi de ancak sosyalizm ile gerçekleştirilebilir.»

Konferans sona erdikten sonra, Prof. Aren, dinleyicilerin sorularını cevaplandırmıştır. Bu arada birkaç çö karıcı ve sözcüsü hariç, verilen cevapları dinleyiciler büyük bir ekseriyetle tasvip etmiştir.

Aren aynı konuda geçen Pazar da Lozan klübünde il gyle izlenen bir konferans vermiştir.

VERGİ

Ağır yük gene halka yüklendi

Vasıtalı vergiler artarken, vasıtasız vergiler düşüyor

Vergi adaletinin ölçülerinden biri, vasıtalı ve vasıtasız vergilerin nisbetidir. Genel olarak doğrudan doğruya gelir üzerinden alınan vergilere vasıtasız vergiler, giderler üzerinden alınan vergilere ise vasıtalı vergiler denildiği malumdur.

Vasıtalı vergiler, fertlerin gelirlerini göz önünde bulundurmadığı için, fakire de zengine de aynı ölçüde uygulanır. Sığa rının fiyatı zengin için de ay nıdır, fakir için de.. Bunun için, vasıtalı vergiler arttığı o randa vergi adaleti azalır.

Vasıtalı vergiler, doğrudan doğruya gelirleri vergilendir mek işlerini gelmeyen - yani mutlu azınlığın menfaatlerine dokunmaktan çekinen - hükümetlerin sık sık başvurdukları kolay bir yoldur. Nitekim plânın iç finansmanı için gereken parayı nasıl bulacağını düşünen hükümet, doğru dü rüst bir tarımsal gelir vergisi ne yanasmamış, servetleri vergilendirmeyi düşünmemiş ve 1 Mart 1963'te başlayan meşhur zamlarla vasıtalı vergiler yolunu seçmiştir.

Sonuç ne olmuştur?

Sayın Şefik İnan, 11 Nisan tarihli Milliyet'te son yıllara ait vasıtalı ve vasıtasız vergiler nisbetlerini bildiriyor. Son üç yılda durum şöyledir:

Yıllar	Vasıtasız Vergiler Nisbeti	Vasıtalı Vergiler Nisbeti
1961	39.16	60.84
1962	39.12	60.88
1963	33.63	66.37

Yukarıdaki rakkamlar, plân- lı devreye birlikte vasıtasız vergilerin de birdenbire yük seldiğini açıkça gösteriyor. Vasıtalı vergilerin yüzde 60.88' den yüzde 66.37'ye yükselmesi, plânlı kalkınmanın yükünü

geniş halk kitlelerine yüklediğini ve sosyal adalet ilkelere nin çiğnendiğini açıkça göstermektedir.

SAĞLIK

Gençlerin yüzde ikisi verem

İstanbul Üniversitesi Mediko - Sosyal Merkezinin yayınladığı rakkamlar dehşet verici

«İki aydır, bir türlü iyi olamıyorum. Günden güne daha da kötüye gidiyorum. Hele şimdi dizlerimde derman yok. İki merdiven çıkınca tıkanıyorum. Geceleri yataktan fırlıyor, avaz avaz bağı rıyorum. Boğulacak gibi oluyorum geceleri. İlaçların yarı parasını bile verecek güçte değilim. Smavlar yaklaştı, elime kitap alamyorum.»

«Oğlum, senin derdin, o değil. Ben seni burada iki de fa muayene ettim. Ben dahiliye mütehassısıyım. Sende hiç bir şey bulamadım. Kanın normalin üstünde çıktı. Ciğerin sağlam. Senin derdin parasızlık. Sen bu yıl geldin İstanbul'a değil mi? İlk defa böyle büyük bir şehre geliyorsun, ilk defa anandan bandan ayrılıp, dar bir bütçeyle geçinmeğe çalışıyorsun. Her şeyden sen sorumlusun. Bu parayla yiyecek sin, yatacağın, kitap alacağın, vasıtalara bineceğsin.

Sen gündelik gıdanı tam alamyorsun. Bir odada dört arkadaş mı kahyorsunuz? Sinemaya gitmek istediğin halde, parasızlıktan gidemiyorsun. Bu şehirde her şey parayla ve pahalı değil mi? Kafanda bütün bu meseleleri halledemediğin için, ders çalışmadığın için, büsbütün çıkmaza saplanıp, kendini moralman fena hissediyorsun. Senin sınırların za yıf. Senin açık ve temiz ha vaya, sınırlarını gevşetmeğe ihtiyacın var.»

İstanbul Üniversitesi Mediko - Sosyal merkezi açılalı çok olmadı. Fakat bu teşebbüste ne kadar gecikildiği apaçık ortaya çıktı. Yukarıdaki konuşma ufak tefek farklarla günde onlar ca, yüzlerce defa tekrarlanıyor. Üniversitelerin bedeni ruhi durumları ve sosyal meseleleriyle uğraşmak ve bu konuda araştırmalar yapmak için iki yıl önce kurulan merkezin yayınladığı ilk sonuçlar dehşet verici. Bugüne kadar 26.500 üniversiteliden 22 bini bedeni ve ruhi şikâyette bulunmuş.

Müdür Dr. Yenisey'in belirttiğine göre; Üniversitede ki gençlerin yüzde 2 si veremli, yüzde 25 inin gözleri, yüzde 80 inin dişleri bozuk, gençlerden yüzde 10 ununun ruhi durumları kötü.

Kökleri Anadolu'nun bakımsız kasabalarına kadar inen bir ihmalin, İstanbul Üniversitesi Mediko - sosyal merkezinde ortaya çıkış. Çaresi her halde başta bütçe siyle yetersiz bu merkez değil. Geriliğe, sefalete son vermeden diğer bütün meseleler gibi gençlerimizin sıhhati ile ilgili bu meselede bir çözüme varamayacaktır. Bu nu önce gençlerin bilmesi memleketin fertlerini düşünürken ona göre davranmaları gerekiyor

Grevcinin bileğinde

Kelepçe...

Kavel işçileri bütün bir gün yargılandı ve kelepçeli geldikleri adliyeden hürriyetlerine kavuşarak çıktılar

Repörtaaj: Selma TÜKEL

Kelepçeliydiler. İkiser iki şer kelepçelenmişlerdi birbirlerine.

Otelden bozma, ahşap Adliyenin yarı karanlık bekleme salonunun sıralarında yanyana oturmuş, bekliyorlardı. Başlarında; jandarmalar, polisler. Dizlerinde çocukları İri, nasırli işçi elleri çocukların başlarını da, yüzlerinde doluyor. Karşlarında; eşleri, anneleri, babaları, akrabaları, komşuları.

Zaman zaman çöken sessizliği kısa kesik hıçkırıklar bozuyor. 27 gün sonra ilk karşılaşma bu. Kalabalık artıyor. Kuvvattaki bebelerin ağlayışları sıklaşıyor. Yarı karanlık bekleme salonunun havası daha da gergin, duygulu bir hâl alıyor. İki genç kız, bir köşede ağlayarak yaşlı bir kadını teselli ediyor.

«Murad'ın kaynası, vım, diyor kadın. Murad, hapsteki kilerin en yaşlısı. Kızım evde Gelemedi. Çocuklar hasta ekmezsiz, bize ekmeç getiren, evi bakan oydu. Biz kanayak İlar kaldık böylece. Çıkacak mı acaba? Dayanılmaz oldu se bilerin hali. Bir yandan baba sızs, bir yandan gıdasız. Bugün salıverir mi mahkeme onları? Dönermi evine bugün?» Kavel ana gene ortalarında do-aşıyor. Etrafı teselli ediyor. Sırada, bileği arkadaşınınakine bağlı oğlunu gösteriyor:

«Ekmek kavgası bu. Bunlar ekmeçlerini istiyorlar. Ekmegiñni isteyen adam hapse atılır mı? Ellne kanlı katiller gibi kelepçe takılır mı? Olur, olur, bu da geçer. Varım olsun.»

Elleri kelepçeli 15 işçi sessiz sakin. Davaları tutuksuz olarak görülecek işçiler, birer ikiser arkadaşlarının yanına geliyor. Tutukuların en genci: 17 yaşında Hamdi Biçer. Kendinden iki yaş büyük ağabeyi: Abdullah Biçer'le kelepçeli. Abdullah, altı yıldır kardeşiyle birlikte Kavel Kablo fabrikasında çalışıyor.

15 tutuklu işçi kafflesinin başını Maden-İş Şişli Şubesi Başkanı İlyas Kabil ile Kavel İşçileri müimessilli Ali Sarsar çekiyor. Taş gibi duruyorlar kafilenin başında.

İlyas Kabil:

«Anayasanın 28-32-42-47. İnci maddelerine aykırı olarak tevkif edildik. Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy hapse girip ben dışarda kalsaydım, onu ve arkadaşlarını çıkarmak için bütün gücümle

çalışırdım. Biz Federasyonun pasif kalması yüzünden hastayız. Ama hapse atılmakla bir şey kaybetmedik. Azmim yüz misli arttı. Bu yolda ölmek var, dönmek yok»

İki oğlu ve karısı İlyas Kabil dinliyor. İlyas Kabil, 13 yaşındaki oğlunu okuyor:

«Oğlum Mustafa, ekmeç isteyen hak isteyen adam hapse girer mi? Büyü, adam ol, hakim ol, ekmeçini isteyenler tevkif etme»

Ali Sarsar'ın yaşlı annesi ağlıyor. KADER'i getirmemişler Zeynep, babasının göğsüne sokmuş başını. Ali Sarsar, önünde diz çökmüş anasına:

«Kalk ana, diyor. Kalk Bu yol ölüme kadar gider Ölüme kadar yılmam bu mücadeleden. İşçi arkadaşlarının hakları omuzlarımda. Ben o babanın evladyım. Babam bu memleketi canım vermedi mi?»

Duruşma salonunun kapıda

rı açılıyor. Saat: 10.15. Tutuklu ların kelepçeleri sökülüyor ve teker teker salona alınıyor. Onları tutuksuz olanlar takip ediyor. Yargılanacak 28 işçi, kaplarına kadar küçük salonu dolduruyor. Grevcileri savunur yedi avukat yerlerini alıyor.

İhsan Üngör Cenani Güngördü, Nebil Varuy, Yılmaz Halkacı, Alp Selek... Bunlar Türkiye İşçi Partili Avukatlar... Semiha Serhat, Muammer Güngör Maden-İş Sendikasının avukatları.

Yargıç, mübaşire dâvâci İyveren Temsilcisi İbrahim Özümçü'yü çağırmasını söylüyor:

«İbrahim Özümçü... İbrahim Özümçü...»

Mübaşir'in sesi eski ahşap konanım içinde yankılanıyor. Kısa sessizlikten sonra yargıç duruşmayı dâvâci İbrahim Özümçü'nün giyabında açtı. 28 suçlu zanlısının yoklaması yapıldı. Hepsi İşçi Hepsisi Anadolu'nun çeşitli köylerinde doğmuştu. Hepsi sabıkasızdı. Doğum yılları 1933-1945 arasında değişiyordu. Biri hariç hepsi o

kuma yazma biliyordu.

«12/3/1963 tarihinde görevli polis memurlarına, toplu olarak filen karşı koymak, iş ve çalışma hürriyetine mani olmak, toplantı ve gösteri yürüyüşü kanununa muhalefetten yargılanacakmışız.»

Soruşturma İlyas Kabil'den başladı.

«6 yıldanberi Kavel fabrikasında posta başı olarak çalışıyordum. Aynı zamanda işçi müimessiliydim. 1961 yılında fabrikaya umum müdür olarak tayin edilen İbrahim Özümçü her yıl verilmekte olan yıllık ikramiyemi 50-100 lira olarak dağıttı.

«Müktesep hakkımızdır, bunu verin» dedim. Beni 11 Ocak günü yazhanesine çağırdı. «Ya sendikadan istifa ederisin, ya seninle birlikte 50 kişiyi de işten çıkarırım» dedi. Ertesi gün beni işten çıkardı.

Ben sendikada çalışmaya başladım. Bu arada, işçilerden sendikaya istifa mektupları geliyordu. Ardından işçiler sendikaya gelip «Bu adamlar bizden zorla istifa mektupları alıyorlar. Biz sendikamızın üyesiyiz. Aidatımızı ödeyeceğiz.» diyorlardı. 28 Ocak günü 9 işçinin işine sebezis son verildiğini öğrendim. Çalışma Müdürlüğü'ne başvurduğum. Müdürlük fabrikaya bir müfettiş gönderdi. İşçiler, işleri başında protesto oturmaya yapıyorlardı. Oturma uzun sürmedi. Bütün işçiler ve sendikacılar dışarıda buldular kendilerini.»

Vali Niyazi Akı ve Emniyet Müdürü Necdet Uğur, durumu görmeye oraya geldiler. Bize, «Siz haklısınız. Fabrikaya dışarıdan başka işçi girmeyecek. İçeriden de dışarıya tek kablo çıkmayacaktır. Atelyelerin hepsini mühürlettim» dediler.

«Bu grev, bildiğiniz gibi: 35 gün sürdü. 35 gün, bize hiçbir resmi makam «kanunsuz toplamyorsunuz» demedi. Şimdi işe, «Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'nu çiğnediğimiz için burada yargılanıyoruz. Bize kimse «dağın» demedi. Biz orada ekmeçimizi bekliyorduk. Eskiden işe gittiğimiz gibi, üç vardiya halinde gidip fabrikamızın kapısında ne zaman işbaşı yapacağımızı bekliyorduk. İşe hazırız. Şahsen kimseyi tehdit etmedim. Polise karşı gelmedim. Suçsuzum tahliyemi istiyorum.»

İlyas Kabil'den sonra Maden İş Şişli Şubesi Başkan Vekili Halis Bilici'nin soruşturması yapıldı. Halis Bilici, «arkadaş-

ım anlattığını aynen kabul ediyorum» diye söze başladı;

«Türk adaletine inanyorum, güveniyorum. Bize isnad edilen suçların tümünü reddediyorum. İşçi polise mu kavemet etmemiştir. Polis bize, kendilerine yardım ettiğimiz için teşekkür etmiştir. Kimse işin çalışma hürriyetine mani olmadık.»

İşçi temsilcisi Ali Sarsar, 1956 yılından beri Kavel'de çalıştığını belirterek söze başladı:

«İbrahim Özümçü'nün fabrikamıza girmesiyle haklarımız çiğnenmeye başladı. İkramiyelerimiz tam verilmedi. Dört arkadaşımız sendikada çalıştığımız için işten atıldılar. Temsilci olarak dokuz kişi ona gittik. Önümüze iki kâğıt sürdü. «Ya Kavel, ya sendika.» Ya zın sendikaya istifa etmemizi» dedi. «Sendikam tek dayanağım» dedim. Ertesi gün bizim de istimize son verdi. Arkadaşlarımız, işten atılmamızı protesto maksadıyla makine başında oturdular. O da noter vasıtasıyla bütün işçileri işten çıkardı. Bunun üzerine grev başladı. Tam 35 gün bizler iddia edilen hiçbir suçu işlemedik. tahliye mi istiyorum»

Soruşturma uzayıp gidiyor. «Suçsuzum, tahliyemi istiyorum» diye bitiyor cümleler. Beklenen adam İbrahim Özümçü böyle bir cümlelerin ardından çıka geliyor. Sonra, şahitler dinleniyor. Görevli polisler, Kavel'in memurları. Polisler işçileri suçlamıyor. «Ufak tefek tartışmaların yapıldığı, fakat kimlerin yaptığı bilinmediğini» söylüyorlar. Kavel'i memurlar arkasına gizlenerek ona söyleyeceklerini fısıldayan Özümçü suç üstü yakalandı. Yargıç, kendisine böyle bir hareketi tekrar etmemesini ihtar etti.

Duruşma uzayıp gidiyor. Hava kararıyor. Saatler uzuyor. Çocuklar annelerinin kucaklarında uyuyor. Uyanıyor...

Saat 20.30. Yargıç tutukuların tahliyesine karar verildiği ve duruşmanın 22 Mayıs Çarşamba gününe ertelendiğini açıklıyor. Gerilmiş sinirler gevşiyor. Yorgun, bezgin yüzlerde yeni den bir canlık bir umut ışığı tı parlıyor.

Ve bir pazartesi tevkif edilip evlerinden ayrılan 15 Kavel işçisi 27 gün sonra bir Perşembe gecesi tekrar evlerine dönüyor.

28 KAVEL İŞÇİSİ 35 GÜN SÜREN HAK KAVGASINI TÜRK HAKİMİNE ANLATTILAR

— Bir gün de Adliye kapısında beklediler — Grevcilerin anaları, bacıları, çocukları

15 grevci 27 gün yattıkları hapis hane köşesinde — «Ekmeçini isteyen hapse atılır mı?» —

RENE DUMONT DİYOR Kİ:

“Toprak reformu siyasi bir iştir.”

Karşılaştırmalı tarım konusunda dünyanın en büyük otoritesi olan Fransız bilgini Profesör René Dumont'dan «Sosyal Adalet» adına bir görüşme isterken zamanının darlığını biliyorduk. Ayrıca Türk gazetecisi olarak sıkılıyorduk da. Dünyanın dört yanından çağrılan ve büyük bir kabul gören profesör 1954 yılında Türkiye'ye de gelims takat devrin ikidarı tarafından kendisine dilediği gibi çalışma imkânı bile verilmemişti. Fakat dünyanın elliden fazla ülkesinde uzun çalışmalar yapmış olan René Dumont bilimsel çalışmaya karşı yöneltilen kısıtlayıcı hareketi çoktan unutmuş, sadece bu çalışmayı yapamadığı için üzgün görünüyordu.

Tarım reformuna giren memleketlerin paylaşmadıkları bir bilim adamı olan Dumont, çalışmalarını âdeta bütün yeryüzüne yaymış gibidir.

Cezayirden döneli çok olmamıştı. Cezayir Başbakanı Bin Bella ve bazı bankalar tarafından hava alanında hiç bir uzmana nasip olmayan bir şekilde karşılanan René Dumont, bir süre bu memlekette kalarak tarım konularını yakından incelemişti. Bağımsızlıktan sonra bir numaralı mesele olarak ele alınan tarım reformunu gerçekleştirmek ve bir plana bağlamak için çağrılan uzman hem Cezayir hükümetine, günlerce devam eden oturumunda; hem de meydanlarda toplanan on binlerce Cezayirliye bu önemli konuyu anlatmak fırsatını bulmuştu.

Dumont, yalnız Cezayirde değil Hindistan'da Küba'da ve dünyanın daha bir çok memleketinde tarım konusundaki bilgi ve çalışmalarıyla ışık tutmakta; insanlığın beslenmesi ve açığın önlenmesi için yorulmak bilmez bir çaba göstermektedir. Dumont ve arkadaşları araştırıcı ekipleri ile birlikte az gelişmiş memleketlerin düğümlenmiş ekonomilerini, tarımda verim meselelerini, sosyal tokaizenmelerini ya da başarılarının dünya ölçüsünde izlemekteyiz. Dumont ve arkadaşlarına memleketlerinin tarım meselesini çözmek yolunda başvuran sayısız devlet adamları olması bu titiz çalışmanın bir sonucudur. Profesörün bir özelliği de; hazır reçetelerden kaçınması, tarımın ve tarım reformunun, uygulama bakımından memleket ve bölgeye göre ne kadar değişik çözümler gerektirdiğini herkesten iyi bilmesidir.

Orta yaşlı, kır saçlı, çocuksu mavi gözleri, büyük devasına kendini bir sanatçı coşkunluğu ile vermiş olan Dumont'a sorularımızı yöneltiyorduk:

SOSYAL ADALET:

Tarım konusunda Türkiye ile ilgilendiniz mi?

RENE DUMONT:

İlgilendim. Daha doğrusu ilgilenecek istedim. Bildiğiniz gibi, bundan bir süre önce, Akdeniz çevresinde çalıştım. Bu çalışma planına Türkiye de giriyordu. Bu maksatla 1954 yılında Türkiye'ye gittim. İnceleme konusu olarak memleketinin Batısına düşen iki bölgesini, hem de oldukça bereketli olan iki bölgesini seçtim. Bu bölgeler Trakya ve Bursa idi. Başlangıçta, o zaman iktidarda bulunan Demokrat Parti hükümetinin de bu araştırma larına önem verdiğini sanmıştım. Bu gezide bana rehberlik etmesi için İktisat Bakanlığının İktisadi İşler Müdürünün görevlendirilmesini, bu işe verilen önem olarak yorumlamıştım. Oysa bu önemli ve sorumlu kişiyle birlikte çok garip bir yolculuk yaptık.

İşe Trakya'dan ve büyük bir çiftlikten başladık. Çalışma planına göre; bundan sonra orta ve küçük işletmeler görmem gerekiyordu. Bu tip işletmeleri görmek için yaptığımız bütün gayretler bir sonuç vermedi. Memleketinizin İktisadi İşler Müdürü nedense orta ve küçük işletme tiplerini görmemi uygun bulmuyordu. Misafirinizdim. Memleketiniz tarımının çeşitli yönlerini görmek istiyordum. Bir bilim adamıydım ve özellikle bunun için kalkıp gelmiştim. Fakat, belirttiğim gibi, orta ve küçük işletmeler devlet sırtı imiş gibi benden saklanıyordu... Yapılacak bir şey yoktu. Trakya gezisini kısa kesip Bursa'ya hareket

ettik. Bursa'da aynı olaylar tekrarlandı. Bütün ricalarım gene boşa çıktı. Kıssaca: Ne Trakya'da, ne Bursa'da orta ve küçük işletmeleri görmeme imkân verilmedi. İktisat Bakanlığının İktisadi İşler Müdürü, her nedense, önemsiz işlerle zaman kaybetmemi doğru bulmuyordu. Benden sadece büyük işletmelere karşı hayranlık bekliyordu. Bir uzman için boşuna, yararsız bir gezi idi bu. İş fazla uzatmadan memleketinizden ayrılmak zorunda kaldım.

Dünyanın hemen her yerini gezmiş bir insanım. İtiraf ederim ki, siyasi tutumu ne olursa olsun, hiç bir memlekette bu çeşit bir davranışla karşılaşmadım. Yurdunuzdan üzülerek ayrıldım. Oysa, memleketinizi, tarımınızı, köylünüzü tanımak - bunu sezgi ile söylüyorum - benim için çok faydalı olacaktı. Yapmak imkânını kazansaydım, bu çalışma larım günün birinde size de yararlı olabilirdi. Yazık, olmadı işte...

Bir bilim adamının, istediği çalışmayı yapamamaktan, bilime yararlı olamamaktan duyduğu üzüntü karşısında yüzümüz kızarıyor. Gözlerimizi Profesör'den kaçırıyoruz. René Dumont gibi memleketimize çok yararlı olabilecek daha nice uzmanın, bilginin yurdumuzda çalışması, inceleme imkânı bulamadan dönüp gittiğini düşünüyoruz. Bir karanlık devrin, fakir halkımıza nelere mal olduğunu, halk yığınları üzerinde dönen muazzam aldatma çarkının neleri örtüp gizlediğini düşünüyoruz. Bu arada bir telefon konuşmasını bitiren bilgine; memleketimizde yeni yeni sözü edilen iki deyim arasındaki münasebetleri soruyoruz.

SOSYAL ADALET:

Sizce plâncılıkla sosyal adalet arasında münasebetler nelerdir?

RENE DUMONT:

Günümüzde sosyal adalet ilkesine öncelik vermeyen bir plânlama, gerçek bir anlam taşımaz. Plânlama çoğunluğun hizmetinde ve özellikle sosyal adaletin gerçekleştirilmesi aracıdır. Plâni sadece iktisadi hayatı düzenleyen teknik olarak anlamak herhalde çok yanlış bir düşünce tarzıdır.

Bu kısa ve kesin bir cevaptır. René Dumont bu konuda sözü uzatmayı bile gerekli bulmamıştır. Plân konusunda ilerde bazı sorular yöneltebiliriz düşünerek başlı bir soruya geçtik.

SOSYAL ADALET:

Tarım reformu, az gelişmiş memleketlerin en önemli meselesi midir?

RENE DUMONT:

Sanayinin kalkınması ile birlikte ele alınca: EVET. Tarım ile sanayinin gelişmesi daima bir düğümlenmelidir. Bu iki gelişme arasında hiç bir zaman bir zıtlık olamaz. Tarım reformunun gerçekleştirilmesi ve halkın satınalma gücünün artırılması, sanayi için çirkiş noktaları sağlar. Yani, etkiler karşılıklıdır. Plâncılarımızın da bunu böyle düşünüp uyguladıklarından zühem yoktur.

SOSYAL ADALET:

Plâncılarımız, Profesör Timbergen'in yardımı ile bunu bir dereceye kadar uygulamak istediler. Fakat zorluklarla, direnmelerle karşılaştılar. Plâncılarımız gerçekleştirilmesi politik davranışlara takıldı. Ve bazı değişikliklere uğradı.

RENE DUMONT:

Bilimden, uzmanlardan, plânlamadan medet ummak için, önce siyasi çözümlerin yolu düz etmesi gerekir. Böyle devrimci bir gelişme varolabilirdi ölçüde iktisadi reformlar yapmak mümkündür. Bu genel kuraldan hareket edersek; tarım meseleleriniz de siyasi gelişmenize bağlı olduğu ortaya çıkar. Buna bakarak, reformlar için devrimci bir siyasetin gelişmesinin, gerçekleştirilmesini beklemek gerekir gibi bir zıtlık ma çıkıyor ortaya. İlk bakışta bir zıtlık gibi görünen bu duruma da kendine göre bir çalışma, çabala ma şekli var. Aydınlarımız, bilginleriniz, plâncılarınız, ilerici siyaset adamlarınız; siyasi hayatta ki gelişmenin tam mânâsıyla gerçekleştirilmesini beklemeyen, araştırmalara tarım reformlarının ana hatlarını tasarlatabilirler. Bu pek çok az gelişmiş memlekette böyle olmuştur. Namuslu ve açık konuşan uzmanların, siyasi gelişmeler ilerliye dursun, memleket çapında yaptıkları araştırmalar büyük önem taşır.

SOSYAL ADALET:

Bazı uzmanlar, bu çalışmaların çok uzun zamanlar gerektireceğini ileri sürüyorlar. Bilimsel sonuçlar alınincaya kada, da tarım reformunun bekletilmesine taraftar görünüyorlar. Bu «Bekleme» anlayışı üzerinde siz ne dersiniz?

RENE DUMONT:

Bu çeşit düşünceleri, tarım reformunu gerçekleştirmek istemeyen çevrelerden çok dinledim. Gezdiğim az gelişmiş memleketlerin hemen hepsinde böyle bir bahaneyi ileri sürümlere rastladım. Böylelerinin en sık bulunduğu memleketlerin başında da Güney Amerika memleketleri geliyor. Özellikle gerici hükümetler, halkın beklediği, istediği devrimlerden kaçınmak için bu çeşitten itirazları ileri sürmekte, reformu köstekleme politikalarını, sözüm ona bilimsel meselelere yüklemektedirler. Oysa durum hiç de onların ileri sürdükleri gibi uzun zaman istememekte ve reformların geri bırakılmasını gerektirecek kadar hazırlığa ihtiyacı göstermemektedir. Bu konuda geliştirilmiş modern metotlar hem işi kolaylaştırmış hem de süreyi kısaltmıştır. Modern metotlarla 2-5 yıl arasında bir süre içinde bütün bu işler yoluna girer, sahhatli bir başlangıç olabilir ve güvenilir sonuçlar elde edilir.

René Dumont 1904 yılında doğmuş bir bilginidir. Dumont, 1930 yılında Millî Tarım Enstitüsünde çalıştıktan sonra aynı enstitüde karıştırmaya getirildi. 1946 dan bu yana Paris Enstitüsünde dersler de vermektedir. «Sosyal Adalet» dergisinin önemli mesele olarak görüşülen hayatının hikâyesi budur.

René Dumont açık meseleleri incelemiş ve bu konuda önemli bir tarım mühendisi olarak Vietnam kavuran açlığı bütün çöplükleri elli ayrı ülkede incelemeler yapmış Amerika hükümetleri tarafından emeller tarafından da uzun olan meseleleri tarım ve açık konularında bu konularda haklı bir ün kazanmış arasında «Fransız Tarım Meseleleri» «Bir Tarım Uzmanı» «Çin Tarım Ekonomisi» ni, «Çin Tarım» yayımlanan «Yaşayan Toprak» ni ve tecrübesini ilim dünyasına

Uçaklarının toprakları üzerinde çalışan ve toprak reformu bekleyen milyonlarca köylü ailesinden biri

SOSYAL ADALET:

Değişmelere karşı olan çevreler, toprak reformunun uygulanması için, önce Türkiye'de kadastronun yapılması gerektiğini ileri sürüyorlar. Bu işin yapılması için de 100 yıl gerektiğini savunuyorlar

RENE DUMONT:

«Kıyaslamalı tarımla uğraşmanın böyle eğlenceli tarafları da var. Yukarıda da belirttiğim gibi, bütün az gelişmiş memleketlerdeki gerici çevrelerin, toprak reformunu önlemek için aynı boş sözleri tekrarladıklarına tanıklık ettim. Modern tekniğin getirdiklerini unutturur görüş nüp böyle iddiaları ileri sürmek gerçekten eğlendirici. Mesela bu kimseler uçakla kadastro yapıldığını bilmezlikten geliyorlar. Ashında kadastro bu ve buna yardımcı mottolarla çok kısa bir süre içinde tamamlanabilir. İyi bir çalışma ile bir yılda çekilen, renkli ve her

mevsimde tekrarlanan fotoğrafların gördüğü işi; eskiden yüzlerce ekip yüz yılda tamamlayamazdı. Artık bugün kadastro işini uçaklara bırakınlar. Kadastro yüzünden hiç bir geçikmenin olmayacağına emin olabilirler.»

Profesörün, reformları geciktirmek için bazı çevrelerin ileri sürdükları sebep ve bahaneleri böyle sine kesin şekilde çürütmesi yürek ferahlatıcı bir şey. Fakat, memleketin Orta-Çağ Statüsünü devam ettirmek için ayak diryenlerin ileri sürdükları sebep ve bahaneler de sadece bunlar değil. Üstelik bazı iyiniyetli kimselerin de bu bahanelere inandıkları da bir gerçek. Bu bakımdan daha da aydınlanmak, hemen karşılık verilmeyen reform istemelerinin sebeplerine bir cevap bulmak için, sorularımıza devam ediyoruz.

SOSYAL ADALET:

Fotoğrafla kadastro tamamlanmış diyelim. Memleketimiz de son derece çapraşık tapu ihtilâfları, muvazaalar, davalar, var. Bu içinden çıkılmaz gibi görünen hukukî çapraşıklığın çaresi nedir?

RENE DUMONT:

Çare; memleketi bölge bölge ayırıp, tam yetkili özel seyyar mahkemelerin ihtilâfları kesip atmasıdır. Bu mahkemelerde fakir köylülerin öncelikle söz sahibi olması şarttır. Anlaşılacağı gibi bu mahkemelerin devrimci bir karakteri vardır. Hak dağıtmakta, toprak ağalarından yana değil halktan yana olması gerekir. Bu safhada işlerin hızlı ve hakka dayanan sonuçlar vermesinde köylülerin kuracakları kurumların önemi büyüktür. Toprak reformunu gerçekten ele almış az gelişmiş memleketlerde için bu safhasında köy komitelerinin kurulduğu ve yararlı olduğu görülmüştür. Köy komiteleri, olumlu ve önemli roller oynamaktadırlar. Kısaca; fakir köylünün doğrudan doğruya sosyal adalette söz sahibi olması gerekmektedir. Gördüğünüz gibi reforma davrananlar için şu ya da bu güçlük diye bir şey yoktur. Fakat gene gördüğünüz gibi iktisadi ve hukukî meseleler dö-

ne dolayla siyasi çözüm yollarına dayanıyor. Bu bakımdan bir Orta Çağ toprak düzenine oturmuş olan siyasi düzenler önce günümüze uygun siyasi bir çözüm yolu bulunması gerekir.»

Bütün az gelişmiş memleketlerde az-çok ortak noktaları olan iktisadi yapı gibi benzerlik gösteren siyasi yapının çözüm şeklini konuşmak konumuzun dışında. Galip gelip bu noktaya dayanan görüşümüzde, bir defa daha geri dönüp, siyasi çözümden önce daha neler yapılabileceğini öğrenmek istiyoruz.

SOSYAL ADALET:

Siyasi çözümlere varmadan önce, araştırmalardan başka yapacak başka hiç bir şey yoktur mudur?

RENE DUMONT:

Ver elbet. Bir hükümetin gerçekten toprak reformu isteyip istemediğini anlamak için basit ve kesin bir ölçü var: vergi reformu. Sözünü ettiğim bu ölçüyü gerçek bir vergi reformu olarak ayrıca belirtmeliyim. Bu anlamda bir vergi reformu da: büyük çiftliklerin ve toprak ağalarının, kazançlarına göre değil, toprak yüzeylerine göre vergilendirilmesi demektir. Bu ilke den hareket edersek; bir memleket te, ciddi ve derinlemesine vergi reformu yoksa toprak reformu niyeti de, başlangıcı da yok demektir.»

SOSYAL ADALET:

Maalesef bizim plâncılarımız da bu noktada zorluklarla karşılaşmışlardır Türk uzmanlarından başka Kaldor, Timbergen, Jacoby gibi uzmanlar da sizin gibi düşünüyorlardı ama, siyasetçilere anlatamadılar. Onların da karşısına siyasi engel çıktı

«Buna şaşmamak gerekir. Bu ne ilk ne de son örnektir. Fakat gene pek çok örneğe bakarak bu nun böyle sürüp gittiği görülmediği ni de söyleyebiliriz. Memleketinizde de bunun böyle olacağını söylemek kehanet olmasa gerek. İktisadi durumunuz; fakir halkın ikvici aydınların eninde sonunda ağır basmalarını kaçınılmaz hale getirecektir. Sık sık tekrarladığım gibi: siyasi çözüm olmadan iktisat uzmanı pek bir şey yapamaz. Jacoby

'nin Türkiye'de araştırma yaptığını bilmiyordum. Çok ciddi bir bilim adamı olarak yakından tanıdığım Jacoby'nin ilgi çekici sonuçlara vardığından şüphem yoktur.» Karşımızdaki uzman Türkiye'nin ka- ranlık devrinde yurdumuza gelip çalışmalar yapmak istemiş bu im- kânı bile kazanamadan ayrılmıştı. Sözünü ettiklerimiz ise 27 Mayıs sonrası Türkiye'sine çağrılmış, ça- lıştırılmış fakat çalışmaları rafa kaldırılmış ya da kuşa benzetilmişti. Diyecek söz bulamamanın sıkıntısı içinde bir başka konuya bir başka soruya atlamayı uygun buluyoruz.

SOSYAL ADALET:

Bazı uzmanlarımız bir çözüm yolu olarak iç kolonizasyonu (halkın yeniden iskani) tavsiye ediyorlar

Siz bu konudane dersiniz?

RENE DUMONT:

Bu da statükocuların absalması, eski bir savsaklama şekli. Elbetteki sizin ve size benzer memleketlerde önemli bir yeniden verleşme konusu, yeni topraklar sürme konusu var. Fakat bunun bir çok bakımlardan incelenmesi gereği uzak tutulma- malı. Her memleketin birbirinden uzak bölgelerinin ve burada oturanların birbirleriyle uzlaşmaz şartları olabilir. Kaldı ki, bir memleketin şu ya bu bölgesinin yeniden iskanı çok büyük yatırımlara ihtiyacı gör- terir. Buralarda yerleşme ve tekdü- şünlük işlerine başlamadan önce, bu bölgeleri düzene sokmak, ger- çekten verimli kılmak sosyal adalet- ti gerçekleştirmek gerekmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulunduru- lursa; ilk elde öne sürülen bu çö- züm, aslında toprak reformu iste- miyenlerin, bundan korkanların çok parlak fakat sonu gelmez projelerinden biridir. Oysa mevcut iktidarda niyet varsa, reforma hemen ve en doğru şekilde başlanabilir.»

Konuşmalarımızı devamlı çalan telefon sık sık bölüyor. Bir yandan bizimle konuşurken bir yandan telefonla sorulan meselelere cevap yetiştiriyor. Ekip halinde çalışan Rene Dumont'un önünde cesaretle toprak reformu, Afrika'nın kalkınması meselesi var. Yeni bağımsızlığa kavuşan genç Afrika memleketleri hakkında yazdığı bir kitabı bu genç memleketlerin sorumlu kişiler tarafından ciddiyle tartışılıyor. Eski ile bu devletlerin doğru olma- yan bir noktadan kalkınma çabasına giriştiğini ileri süren profesör son aylarda şimşekleri bir hayli üzerine çekmiş bulunuyor. Kısaca profesörün işi başından aşkın, ayrılmaması gerek. Söylediği son sözleri not ediyoruz:

Uzmanlarımız verimi arttıran bir sosyal adaleti yürütenlerin yolunu bulacaklardır. Bundan eminim. Yanlış çıkışlardan kaçınma- lı. Afrika'nın yanlış bir çıkış yapmış olma ihtimali var. Bu nun üzerine bir kitap yayınladığımı biliyorsunuz. Verimi arttır- mak için sosyal adalet gerekli. Bunu unutmamalı. Şunu da unut- mamalı ki, yarı — aç yarı — tok bir dünyada, statükocuların veri- me zarar vermeme bahanesiyle toprak reformunu önlemek iste- meleri boş bir gayret. Nufusunuz artıyor. Topraklarınız ve millî geliriniz belli ellerde toplanmış. Tekniğiniz geri. Tam bir çıkmaz- danız. Asıl verim, halkın benim siyerece kahlacağı bir kalkınma çabasında gerçekleşecek verim- dir. Toprak reformu siyasi bir iş- tir. Bu eylem yürürlüğe girdikten sonradır ki, uzmanların işi bir değer kazanır. Tarım refor- munu sosyal adalet içinde uygulayacak olan Türk halkına peşin selam ve başarılar.

René Dumont'un hayat hikâyesi

Babası tarım konularında ihtisas alanında tarım mühendisi oldu. 1933'de öğretmenlik yapmaya başladı. Daha sonra bilimsel çalışmaları başkanı olduğu üniversite Politik İncelemeler Enstitüsü'nün kuruluşunda aktif rol aldı. Bu büyük bilim adamının meslek hayatının dört bucağında yakından tanıdığı ortaya koymuştur. Henüz genç yaşta tarım geliştirme bölgelerini kâşif olarak incelemiştir. Daha sonra René Dumont, Afrika ve Güney Amerika olarak çağrılmış, Birleşmiş Milletler Akademisine gönderilmiştir. Toprak reformu ile ilgili eserleri René Dumont'a aittir. Dumont'un en önemli eserleri arasında «Amerika Tarımından Alınan Fransadaki Gezileri» ni, «Dünya Tarımında Devrim» i sayabiliriz. Son zamanlarda René Dumont bütün bilgisi- ni yaymıştır.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SOSYALİZME GİDEN YOL

Hazırlayanlar: **Selahattin HILAV - Fethi NACİ**

Geçen sayıda yayınladığımız birinci yazıda; az gelişmiş ülkelerin özellikleri üzerinde durmuş; bunların ortak çizgilerini belirtmiş, bu ülkeleri kapitalist olmayan bir yol aramaya iten sebepleri özetlemiştik. Bu sayıda kapitalist olmayan yol ve bu yolun kendine has politik şekli olan millî demokrasiyi açıklıyoruz.

Ekonomik bağımsızlığa kavuşma dikça siyasal bağımsızlığın fazla bir şey ifade etmeyeceğini Atatürk çok güzel belirtir. Adana'da Tütek Ocağı'nda, çiftçilerle yaptığı bir konuşmada (16 Mart 1923) şöyle diyor:

«Devletler şimdiye kadar bize şu ve bu mesalle müsaaderelerde bulunuyorlar gibi görünüyorlar, lakin iktisadi esaretle biz felce uğratıyorlardı. Öteden beri bize bazı şeyler vermiş gibi, bizim bazı haklarımızı tanımış gibi vaziyet alırlar hakikatte iktisadi elimizi kolumuzu bağlarlardı. Bu esarete katlanan rical memnundu. Çünkü zâhiren azametli bir istiklâl temin etmişlerdi. Fakat hakikatte milletli mânen hufri meskenete atmışlardı. Bunlar iktisadi mahkûmiyeti gayri müdrik be-
baht hayvanlardı.»

İktisadi mahkûmiyeti müdrik olmayan bebaht hayvanlar milletlerarası kapitalizmin yürüngesinde debelenip dururken, siyasal bağımsızlıklarını ekonomik bağımsızlıkla pekiştirmeye çalışan az gelişmiş ülkelerin sosyalist düşünceleri, XX yüzyılın ikinci yarısında, halkçı ve devletsiz Atatürkçülüğün karşılığı sayılabileceğimiz yeni çözüm yolları üzerinde tartışıyorlar: **KAPİTALİST OLMAYAN YOL VE MİLLİ DEMOKRASİ**

Millî demokrasi

Kapitalist olmayan yol tarihi bakımından, bugünkü şartlar içinde ortaya çıkmış olan bir imkândır. Şimdiye kadar, sosyal oluşumların feodalizm—kapitalizm—sosyalizm şeklinde tabii ardarda gelişindeki sırası bozarak kimsenin aklına gelmiyordu. Oysa kapitalist olmayan yol demek, kapitalizm dönemini atlayarak, yani bu tabii ardarda geliş sırasını bozarak sosyalizme geçmek demektir. Başka türlü söylersek kapitalist olmayan yol, belli bir noktaya kadar, sosyal gelişme kanunlarının kapitalizme ayırdığı tarihi rolü (Yeni sosyalizm için maddi ve sosyal hazırlık) oynar. Ama kapitalist olmayan gelişme yolunun üstünlüğü, şimdiye kadar kapitalizmin birçok sıkıntıları pahasına ve uzun sürelerde yaptığı bu işi, bu sıkıntılardan kaçınarak ve son derece kısaltılmış tarihi sürelerde tamamlamayı mümkün kılmıştır.

Bu oluş boyunca toplumun politik teşkilâtının şekilleri pek değişik olabilir. Bugünkü şartlar içinde en uygun ve en etkili şekil (şüphesiz mümkün olan tek şekil değil) Millî demokrasi devletidir.

Millî demokrasi'nin kuruluşu, gericiilik üzerinde, yani emperyalistler, ticaret burjuvazisi, feodaller üzerinde, demokratik ve yurtsever kuvvetlerin zaferi demektir. (Sanayi burjuvazisi de ancak bu harekete aktif olarak katılırsa demokratik ve yurtsever kuvvetler safında yer alır) Millî devrim hareketi hakkında bütün memleketler için geçerli olan bir tablo çizmek imkânsızdır. Bu devrim boyunca sosyal sınıfların kuvvet münasebetleri hakkında ortaya konabilecek evrensel bir şema da yoktur. Millî demokrasi, tarihte her memleketin kendine has millî kıyafetiyle girecektir.

ve sosyalizm

Sahici bir millî bağımsızlık, sosyal hayatta geniş bir demokratlaşdırma, kapitalist olmayan yolu uygulayarak üretimin ilerici biçimlerinin hızla yayılması demek olan millî demokrasi, gelişerek, sosyalizmin zaferine ulaşacaktır.

Kapitalist olmayan yol, sosyalizm demek değildir. Millî demokrasi denen Devlet biçimi, kapitalist olmayan gelişmenin kendine has bir biçimidir. Bu ikisi arasında çok sıkı bir bağ vardır. Esas olan budur. Ama ekonomik gelişmeleri belirli bir seviyeye ulaşmış olan bazı memleketlerde, eğer sosyal kuvvetlerin durumu evrilişirse, Millî demokrasi devleti sosyalizmin teknik ve maddî temelinin temini kurmayı mümkün kılacak bir şekli de alabilir.

Kapitalist olmayan bağımsız bir gelişmenin, bu gelişmeye uygun sosyal ve politik bir şeklin yanı sıra Millî demokrasi devletinin, ortaya çıkması ancak kapitalizmin genel buhranının üçüncü safhasında mümkün olmuştur. Bu safhanın belirlenmiş özelliklerini kısaca sıralıyoruz:

— Bu safhada sosyalizm, toplumların tarihi gelişiminde başlıca yönünü belirlemiş ve bütün memleketlerdeki sosyal evrimi etkilemiştir:

— Kapitalizm zayıflamış, gerici niteliği ayan beyan olmuş, dengeli ve gerçek bir sosyal ilerlemenin temelini oluşturmaya kesin olarak başlamıştır;

— Millî kurtuluş savaşları hızla yayılmış ve gitgide derinleşen bir sosyal öz kazanmıştır;

— Millî kurtuluş hareketleri, tarihi gelişimin tamamlayıcı unsurları haline gelmiş ve sosyalizm çeşitli ülkelerde uygulanma alanı bulmuştur.

Kurtuluş hareketleri

Ondokuzuncu yüzyıldaki millî kurtuluş hareketleri ile son kırk yıl içinde ortaya çıkan millî kurtuluş hareketleri arasında derin bir fark vardır. Geçen yüzyılın millî kurtuluş hareketleri, temeli bakımından şekli bir demokrasi karakteri taşıdığı halde, günümüzün kurtuluş hareketleri anti-emperyalist bir özellik taşımaktadır. Kurtuluş hareketine girişen günümüzün milletleri, başlangıçta sadece şekilde kalan bir demokrasiye yönelmişlerdir, zamana, kapitalizme karşı cephe almaya başlamışlardır.

Kapitalist olmayan gelişme, çeşitli sosyal devrimlerle kendini gerçekleştirebilir. Çoğu zaman, bu sosyal devrimlerin başlangıcında belirli bir politik başarı bulunmaktadır. Bu başarı, genel olarak, halk kitlelerinin, emperyalistleri, feodalleri yabancılarla işbirliği yapan tüccarları ve öteki gerici güçleri yenilgiye uğratmasıdır. Bundan sonraki safhaların belli bir ülkede ne gibi görünüşler içinde dile geleceğini önceden kestirmek çok güç, hatta imkânsızdır. Çünkü söz konusu olan toplum her an değişip durmakta ve ortaya çıkan olaylar, mevcut sosyal kuvvetlere, sınıfların durumlarına ve tarih şartlarına bağlı olarak değişmektedir.

Yolun farklılığı

Sömürgecilik etkisinde ve feodal bir ekonomi düzeninde iken kapitalist olmayan yolu denemeye girişmiş olan memleketler, kapitalizm safhasını toptan atlayacaklardır. Yarı-sömürge ve yarı-feodal yapıya sahip olarak bu yola giren memleketler ise, olgunluk çağının kapitalizmini, yani sanayi kapitalizmini atlayacak ve ancak bu şekilde sosyalizme ulaşabileceklerdir. Ekonomik yapıdaki bu farklar, ülkelerin sosyalizme gidişindeki farkları doğurmaktadır. Bu durumda, en önemli rolü oynayan şey, sınıfların güçleridir. Özellikle, işçi sınıfının; millî burjuvazinin mevcut olup olmaması bu bakımdan çok önemlidir.

Kapitalist olmayan yolun bir uc-

tan öbür uca kadar geçmesi de ülkelerle göre uzun ya da kısa olacaktır. Toplum yapısının değişmeleri, kimi zaman uzun yıllar gerektirir, kimi zaman da kısa bir süre içinde gerçekleşir.

Kapitalist olmayan yolda yürüten ülkelerin tarihi oluşumları çeşitli olsa da, bazı ortak sosyal politik ve ekonomik özellikler gösterdiklerini unutmamak gerekir. Kapitalist olmayan bir gelişme, temeli bakımından, sosyalizme götürün köklü ve gittikçe hızlanan değişmelerin bütününden başka şey değildir. Bugünkü şartlar içinde, Millî ve demokratik bir devrimin alması en fazla muhtemel olan politik, sosyal ve ekonomik şekil, millî demokrasi olduğunu söyleyebiliriz.

Millî demokrasi devletin temel özelliği, bu devletin, belli bir sınıfa, ya da işçi ve köylü gibi sınıfla devleti olmamasıdır. Millî demokrasi devletin bir başka temel özelliği de, bu iki sınıfın ya da bu iki sınıfın birinin diktatörlüğü altında yönetilmesidir. Millî demokrasi devletin temel özelliği, yenilgiye uğratılmış olan gerici sınıfları baskı altında tutması ve bütün yurtsever sınıfların menfaatinin korunmasıdır. Böyle bir devlette, politik yöneticilik, belli bir sınıfa ya da belli bir partinin elinde değil, bütün yurtsever sınıfların ve demokrasiyi benimsemiş partilerin topluluğunun elinde bulunacaktır. Ayrıca millî bir cephe içinde toplanmış ve gerici sınıflar arasındaki münasebetler, hem bu sınıfların sağlanabilirliğini (ittifakını) dile getirecek hem de memleketin kalkınmasını sağlamak konusunda aralarında bir yarışmanın doğmasına yol açacaktır.

İlk işi gerici sınıfları yenilgiye uğratmak

Söz geçen güçbirliği (ittifak) çerçevesinde yürütülen böyle bir mücadelenin amacı, halkın çoğunluğunu aleyhine, kendi özel menfaatlerini ön plana geçirmeye çalışan her sınıfı yenilgiye uğratmak; millî birliği pekiştirmek ve her alanda sosyal kalkınmayı sağlamak olacaktır. Bu mücadele süresi içinde, çeşitli sınıfların durumu da değişikliğe uğrayacaktır.

Millî menfaatleri gözeterek bu devletin yardımıyla, devlet sektörüne çayanan ve zaman geçince ortadan kalkacak olan bir takım ekonomik münasebetler doğacak ve gelişecektir. Bu devlet sektörü, demokratik kuvvetlerin kontrolü altında bulunacak ve ekonomik hayatın tümü üzerinde belirleyici bir etki yapacaktır. Bugün, hürriyete kavuşmuş çeşitli memleketlerde ortaya çıktığını ve başarılı bir biçimde geliştiğini gördüğümüz kooperatif sektörü de bu sırada, önemli bir öncülük görevini yerine getirecektir.

Ekonomik bağlantılar da, güçbirliği ve mücadele bağlantıları halinde ortaya çıkacaktır. Emperyalizmin ve feodalizmin kalıntılarını temizlemek için her çareye başvurulacaktır. Bu ekonomik savaşta, en sonunda, zor kullanmaksızın kapitalist istihsalı bertaraf etmek mümkün olacaktır.

Az gelişmiş ülkelerde, gerici sınıfların yenilgiye uğratıldıktan sonra, millî demokrasi içinde, sınıf gelişmelerinin şiddet ve zor kullanılmadan yürütüldüğü görülmektedir.

Üçüncü yazı gelecek sayıda

SOSYAL ADALET, 16 NISAN 1963

RAKAMLARLA AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER

● Yirminci yüzyılın başlarında sömürgeler, yarı-sömürgeler ve bağıli ülkeler yeryüzünün % 77,2 sini kaplıyor ve buralar da dünya nüfusunun % 69,2 si yaşıyordu. 1962 yılının sonunda ise sömürgecilerin hâkimiyetinden kurtulan memleketlerin nüfusu bir buçuk milyarı ve bunların yüzölçümü yeryüzünün oturulabilir yüzeyinin % 58,2 sini buluyordu.

● Sömürgeci devletler hüküm sürdükleri birçok ülkeleri kaybettiler. Meselâ İngiltere, imparatorluğunun nüfus olarak % 60 unu, toprak olarak % 90 unu kaybetmiş bulunuyor.

● Günümüzde Asya topraklarının % 97 si, Afrika topraklarının % 75 i bağımsız devletlere ait bulunuyor. Eski sömürge yerinin yerini 50 den fazla genç devlet aldı. Birleşmiş Milletler Teşkilâtındaki 110 üyenin 55 ini, yani tam yarısını, Asya ve Afrika memleketleri temsil ediyor.

● Hâlen sömürgecilerin hâkimiyetindeki ülkeler, yeryüzünün % 7,6 sini teşkil ediyor ve bunlarda dünya nüfusunun % 1,5 u oturuyor.

● Dış ticaret ve yabancı yatırımların gelirleri şeklinde her yıl emperyalizmin Asya, Afrika ve Güney Amerika memleketlerinden elde ettiği gelir, aşağı yukarı 20 milyar dolardır. Yani bu memleketlerin millî gelir toplamlarının altında biridir.

● İkinci Dünya Savaşından önce sömürgeelerde ve bağıli ülkelerde ortalama toplam üretim artışı yılda % 1 i geçmiyordu; bu artış 1960 yıllarında % 4 ü bulmuştur. Az gelişmiş ülkelerin kapitalist dünyanın sıralı üretimindeki payı 1948 de % 9,1 iken 1961 de % 13 e yükselmiştir. Bu, millî kurtuluş hareketleriyle sömürgeciliğin tasfiyesinin sonucudur.

● Az gelişmiş ülkelerde ferî başına yıllık millî gelir 60 dolar civarındadır; oysa bu, ileri kapitalist ülkelerde 800 dolardır.

"AMA SEN DOGMATIKSIN"

Gelen geçen herkesle konuşun. Ana dertleri tanımlamakta sizinle beraberdir. Ama dertlin çaresini söyleyince, ya çıkarı ya da küçüklüğündenberi aldığın çözümlerle uyararak «Biraz fazla değil mi?» diyecek size hak, hukuk, talandan söz açar. Orta-yolcularla yapılan konuşmaları anlatıyorum; Gerçeklere tabii bir diyeceğimiz olamaz...

Bir dosta rastlarırsınız, iş arayan üstü-başı yırtık bir bubayığa rastlamış, demir gibi bir levenden ağır geçim koşulları içinde boyun büküşüne duyulanmış,

« Aman kardeşim bu ne işsizlik, bunun çaresi yok mu? » diye dert yanar.

« Var bir çaresi, dersiniz, daha akıllıca yatırım yapmak, koca apartıman dairelerinin yerine endüstriyel tesisler kurmak »

Hemen bir kurtarıcı bulmuşcasına sevinçli;

« Gerçekten öyle ama, bunu nasıl yapmalı? »

« Onun da çaresi kapitalist ülkelerden akıllıca olanların uyguladıkları bazı kasıtlı maliyetleri Türkiye'ye getirmek; arsa maliyetlerini düşürecek bir vergi politikası, boş duran arsaların kamuya maledilmesi... »

Sözünü bitirmeye kalmaz, yüz kasları gerilmiş dostu uuz, üst perdeden sizi paylamağa başlar;

« Ama siz memleketi nereye götürmek istiyorsunuz, mülkiyetin kudsiyetini inkâr mı ediyorsunuz? Şimdi rüz gârları... »

Ona asil kutsal hakkın karmı doyurmak hakkı olduğunu anlatmaya zaman kalmaz. Bir diğer dosta rastlarırsınız, üstelik tarım konusunda uzmandır. Size dert yanar uzun uzun, tarımdan verim artırmayımsından... Ona toprağın ekonomik veya verimsiz kullanılmanın farksız olmayacak şekilde mülkiyet ve vergi reformuna tabii tutulmadıkça bu durumun sürüp gideceğini, uzman kişiliğine de güvenerek anlatırsınız. Şüpheli, şaşkın yüzüne bakar, biraz insafsızca düşündüklerini yüzünüzde söylemez.

Bir başka yerde, hastahanelerin, okulların iyi donatılmayışından yakınırlar. Anlatırsınız ki, devlet gelirleri artırılmadıkça durumda değişiklik olmayacaktır. Onlara bir sigara almanın bir han veya hamam satılmadan daha yüksek vergi ödemekte mümkün olduğunu anlatırsınız. Servet vergilerinden söz açarsınız. Arka niyetlerinizi keşfetmiş insanların rahatlığı içinde gülümseyerek yanımızdan ayrılırlar.

Dertlere gösterdiğiniz çareler, gerçek, kesin ve zorunludur. Bir damga ile hükümlenince dertler de çözümlenmeden kahr. Oysa, sizin dilinizin altında bakla arayanlar kanadı altına sığdırdıkları kapitalist düzenin oyun kurallarını bilmiyenlerdir. Bilselerdi, sunduğunuz çözüm yollarının Batı'da yıllar yılı uygulandığından haberleri olurdu.

Bir şeyi daha bilmezler: Bu çözüm yolları hükümet ve Meclisçe onaylanan belgelerle de yer almıştır. Çünkü bu çözüm yollarının sadece yazılarda kalacağına bilerek onaylanmıştır ligifiller de... Su beş yıllık planda yer alan çözüm yollarını düşünelim: Toplum kalkınması, grev ve toplu sözleşme, kamu teşebbüslerinin reorganizasyonu toprak reformu, tarımın vergilendirilmesi, yeni arsa politikası... Bunlardan herbiri hâlâ ya ele alınmamıştır. Ya çözüm yollarının karşıtı yapılmış, ya da kurulacak müesseseler güdük bırakılmıştır. Şimdi bunları hatırlatmak bile bazı çevrelerce minilenmeğe yeter de artar...

Bu toplumlarda ağızlar dolusu haykırırlar:

— Vergi adaleti istiyoruz.

(Gelsin yatırım indirimi, gelsin Tekel zamları)

— İnsan haklarına savunucusunuz

(Kayıtsız şartsız grev de sanırız bir insan hakkıdır.)

— Köylü efendimizdir.

(Toprak reformu 26 yıldır sürüncemede, eğitimde fırsat eşitliği sağlayan köy enstitülerinin adını bile anmağa çekiniyor politikacılar.)

Bağlandıkları çözüm yollarında karşı karşıya geliriz bazılarıyla. Ama kimsenin, vergi adaletinin, insan haklarının, toprak reformunun karşısına geçmeğe ne cesareti, ne de niyeti var. Sadece yaptıklarının bu çözüm yollarına aykırı olmadığı iddiasındalar. Bugün ülkücülerin kuvvetli yönleri de burada. Boşuna çaba tutucuların ki... Bir şeyin gerçekleşiminin sahtesinden ayrılması hiç de güç ve güç olmaz çözümler...

Aslan BAŞER

KÖYLÜMÜZ KİMDEN YANA

Samim KOCAGÖZ

Son yıllarda toprak reformu, demokrasî, gıda ve (Millî İrade), meşhurların çok tartışılan bir konu olan Demokrasî, hâşşesin, her şeyi istediğini yapabileceğini her şeyi istediğini söyleyebildiğini, aklına geleni yapabileceğine inanmış. Demokrasîyi ayırtılama iktidar olduğuna güvenen yöneticiler için, (Millî İrade) ye dayanma sorunu vardı. Millî İrade de Halk Oylarının çoğunluğunu sağlamakla ortaya çıkıyordu. Halkın oyu alan parti, (İrade-i Milliy) ile iktidara gelmiş, halk tarafından istediğini yaparım! Gibisine çıkartılarda sızdırdı. Bu sızılarda hiç kimsesiz çıkarlar, kendine vaatler, halkın ağzına bir parmak bal sürüp, kışkırtıldığı bir at oyaatmalar vardır. İyice yetten yatsın kışkırtıcılar, Millî İrade öyle istiyor deyip, (Halife-i Fıyaz Zemin) i getirtir basına za oturtacaklardı!

Akıldan çıkartılan, köylü niyetle uygulansınca demokrasî, toprak reformu yapılamazdı. Buna biz, özgürlüğün getirdiği şaşkınlık diyelim. Halkın gerçek isteği bakalım kimdir? Nedir? Sonradan pişman olmak yok mu? Oysa memleketimizin yüzde sekseninden çok nüfusu, köylüdür. Onu aldatıp oyunu alıp iktidara oturunca, «Biz İrade-i Millî ile geldik, şunu yaparız, bunu yaparız...» Demek kolaydır. Ama Millî İradenin gerçekten ne istediğini bilmek zordur. Ya da bilmeden gelmek, halka hiyanettir.

Halk oyu deyince aklı, memleketimizde her şeyden önce KÖYLÜ gelmelidir. Halk oyu verme yetkisini kazanınca, oyuna karşılık ne istiyordu? Oyu nu verince ne kazanacağını umuyordu? Hemen söyleyelim: Türk köylüsü, altmış yıldanberi TOPRAK İSTİYORDU!

OSMANLILARDA TOPRAK:

Son yıllarda Osmanlılardaki toprak düzeni üstünde az çok duruldu. Bu konu daha bilimsel çalışmalarla beklenmektedir. Biz, burada konumuza yarayacak özeti söyleyelim: Fatih Sultan Mehmet, Doğu Roma İmparatorluğunu teslim aldığı anda, Romanın toprak düzenini bozmadı. İmparatorluğun düzeni bu feodal yapıya uydu. Derebeylik devam etti. Ama istediği derebeyinden toprağı aldı, başka birine verdi. Hiç bir zaman halkın eline toprak geçmedi. Tâ Tanzimata kadar... Tanzimatta da çıkan yasalar, sadece küçük derebeylerinin yararına oldu. AĞALIKLAR, ŞİHLİKLER topraktan faydalandı (1). Osmanlıların Türkmen aşiretleri ile, Yörük oymakları ile savaşlarını hatırlayalım: Padişah ferman etmiş Türkmenler göçebeliği bırakıp, topraklansın, yerleşsin diye. Ne karşılık vermiş Koca Dadaloğlu: «Ferman Padişahın dağlar bizindir!» Türkmenlerin, Yörüklerin topraklanması, bir yere yerleşmesi, dağların özgürlüğünü bırakıp, toprak kölesi olmak

demektir. Osmanlıların toprağı, Osmanlıındı. Türkmenin, Yörükün olamazdı o düzen içinde.

Bu yüzden, köle olmak için Türkmenler, «Yine de hey! Osmanlıya aman mı?» deyip silaha sarılmıştır. Yörüklerin toprak konusunda düşünceleri şöyleydi: «Biz, davalarımızla, sürülerimizle, yayla yayla, otlak otlak konar geçeriz. Bir baba oğluna beş koyun, bir koç verir. Adamsa bu oğul, beş koyun bir koçtan sürü sahibiolur. Toprak düzeni bize gelmez. Bir babanın ne kadar büyük toprağı olursa olsun, üç kuşağa varmadan parçalanır, ağanın eline geçer. Oğul, sırasında babanın, kardeşinin kanına girer toprak yüzünden... Hayvan ürer, toprak üremez!» İşte Osmanlıların toprak düzenine karşı söyleyecek en ilginç sözler...

Peki, Osmanlılardan sonra memleketimizde toprak düzeni değişti mi? Ne yazık ki değişmedi, değiştiremedik.

CUMHURİYETTE TOPRAK:

Cumhuriyet döneminde eski toprak düzeni devam ediyordu. Özellikle doğuda, güney doğuda ağalık, şehlik (şahlik), feodal kalıntının bir görünüşüdür. Orta ve Batı Anadolu da, ağaların yanında ortaklar, bir de az (yetersiz) topraklı köylü vardır.

Söze başladığımız yere dönelim: Böyle bir düzen içinde (Millî İrade) ye söz düşünce, sonuç ne olur? Doğu Anadolu da ağaların, şehlerin iradesi (tecelli) etmez mi? Güney Doğuda, ağaların iradesi (zahir) olmaz mı? Orta ve Batı Anadolu'daki toprak köylünün, ortakların istekleri, umutları toprak, bir karış toprak olarak oy haline gelmez mi? İşte Millî İrade ile iktidara geldik diye öğünenlerin, aldıkları oylar bir tartışma, halkın oyu ile değil, ağaların şehlerin iradesiyle iktidara geldikleri anlaşılır. Dörtte

üç oy aldıkları güç, ağa şeh buyruğu ile alınmış oydur.

Doğuya göre daha gelişmiş bir bölge olan Batı Anadolu da az topraklı köylüye devlet zararına, enflasyona gidilerek kazanç gösterilmiş, böylece aldatılmış, oyu alınmıştır. (İşe yarayan tüttüleri DP, yönetiminin para verip alması, sonra da çürümeye bırakması, ya da yakması gibi.) Memlekette durum böyleyken Millî İradeden, halk oyundan söz etmek gülünçtür. Bugün ölümlü bir yola girecek yerde, hâlâ ağalara, şehlere dayanan, dayanmaya çalışan partiler var ortalıkta. Bu zihniyet Osmanlı zihniyetidir. Böylesine partiler, halk oyundan, Millî İradeden söz etmeye utanmalıdır. Artık bu anlayışta bilgisizlik değil, kasıt vardır. Menfaat vardır. Aldatma vardır.

Gerçek demokrasi her şeyden önce memlekete gerçek bir toprak reformu ile gelecektir: Kuşaktan kuşağa bölünmeyecek, ağanın eline geçmeyecek toprakların reformu ile... Dayanışma ile, eşitlik ile işlenecek topraklar Türkiye gerçek demokrasiyi getirecektir. Çünkü Millî İrade o zaman emeğin gücü olarak, emeğin karşılığı olarak ortaya çıkacaktır. Eşit koşullar altında çalışabilecek köylünün emeğini en iyi değerlendiren iktidara geçecektir. Ama daha önce aşılması gereken en büyük engel, toprak reformunu gerçekleştirme işlemdir.

Reformdan yana

Reformu gerçekleştirme uzun yıllar çalışmaya bağlı olabilir. Ama bu reformun hiç olmazsa temelini atabilen, plânını yapabilen parti, Türk tarihinde yüzyıllar boyunca unutulmayacak bir parti olacaktır. Türk köylüsünün sevgilisi olacaktır. Ve de uzun süre KÖYLÜ, bu partiden yana olacaktır. Şimdi halkın, köylünün şu ya da bu partiden yana görünmesi, sadece umut içinde olmasını gösterir. Aldatıcı sözlerle oyalanmasını, gösterir. Ağaların, şehlerin buyruğundan kurtulamadığını gösterir.

Her şeyden önce köylümüze kendinden yana olduğumuzu anlatmalı, isbat etmeliyiz. Her şeyden önce namuslu bir davranış göstermeliyiz, ona gerçekten yararlı olabileceğimizi, kendisini aldatmayacağımızı anlatabilmeliyiz. Yalnızca lara bile inanamak zorunda kalmaktan kurtarmalıyız köylümüzü. Bugün Türk köylüsü, halkı, o bölüşülmeyen, oy aracı olarak görülen kitleler, gerçeğini ararsanız, kimseden yana değildir. Sadece ve sadece UMUTTAN yanadır. Bu ne sabır ki, altmış yıldır umut ederek bekliyor!

(1) Daha geniş bilgi için bakınız! Tarih toprak reformunu haklı ve mümkün buluyor. Erdoğan Başar Sosyal Adalet, Sayı 2.

KURMAK ÇOK GÜÇ BİR MESELE

O köy bizim köyümüzdür

Kemal BİLBAŞAR

Şimdi sıra yavruların lise tahsilinden geçmesine gelmişti. Bu daha zor bir problem. Köy ile şehir arasında sürekli sağlık sağlayan köyün taşı araçları yoktu. Alleler bozulur korkusuyla çocuklarını yanlarından ayırmaya, şehre yollamaya razı olamıyorlardı. Bugün ortayı bitirenlerden ancak yedisi Kılızmandaki, Narlıdere'deki, İzmirdeki akrabaları yanına uğurarak liseye devam edebiliyorlar.

Mahmut Türkmenoğlu:

— 20 yılda köyümüzden ancak üç kişi yüksek öğretim görebildi. Köy Enstitüsü sayesinde 5-8 da öğretmen yetişti. Şimdi okuma temposu hızlanmış ve genişlemiştir. 10 yılda kalmaz köyümüzden en azından 100 öğrenci orta lise ve yüksek öğretimden geçmiş olacaktır. Köyümüzün asıl çehresi o zaman belircektir. diyor.

KOOPERATİF KAMPANYASI

Öğretim problemini oldukça yola na koyan yeni kuşak önderleri bu kez çözümlerini en acil bir problem saydıkları işe koyuldular: Köylü bakkalların sömürücülüğünden kurtaracak yeni bir kooperatif kuracaklardı. Köy bakkallarının sayısını artırmıştı. Şehirli toptancı bakkallar kredi açarak köyde bakkallık etmek isteyenleri destekliyorlardı. Dükkân açanların ailesini iyi geçim dirdiğini, gezip tozmağa da para bulduğunu görenler fırsatını ele geçirence birer bakkal dükkânı açıyorlardı. Bu bakkallar veresiye al dıklarından malı pahalı satıyorlardı. Tek kurtuluş yolu köyce bir istihlak kooperatifi kurmak, parazitleri sömürücüleri aradan çıkarmak.

Bu amaçla kooperatif kurma kampanyasına giriştiler. Köylüyü bu işe yatarmak kolay olmuyordu. Bakkallar el altından önderlere zorluk çıkarıyorlar, kooperatife katılmak isteyenleri türlü yollarla caydırıyorlardı. Bununla birlikte bakkallardan canı yanan, sağ duyu sahibi 30 köylü 9000 lira koyarak bu teşebbüsü kesin şekilde desteklediler.

Önderler şehirdeki yetkili kişilerin yardımını sağlayarak (Mahmut sermayeli Bademler Köyü İstihlak Kooperatifi) nin tüzüğünü hazırladılar. Ve önceki yıl kooperatifin kapılarını açarak bakkallarla mücadele giriştiler. Az zamanda kooperatifin faydaları görüldü. Bakkallıya eşyasının fiyatları % 25-30 düştü. Kooperatifte, Urla, Seferihisar ilçelerindeki çarşıdan ucuz mal satıldığından yalnız Bademler köyü halkı değil, çevre köylüleri de buradan alış-veriş tercih ediyorlardı.

Kooperatifin faydası gözle görülür bir hal aldığından köylülerden yeni ortaklar katıldı. Kooperatifin sermayesi 15.000 liraya yükseldi. Şehirdeki itibarı genişledi. Daha ucuz mal tedariki mümkün oldu.

Küçük bakkallar kooperatifle mücadele edemediklerinden işlerini tasfiye etmek zorunda kaldılar. Daha büyük sermayesi olanlar fiyatları düşürerek dayanmak istediler. Köy lüye türlü dileler döktüler. Olmadı, şimdi onlar da sermayelerini başka işlere kaydırmaktadırlar. Sinemacılık yapmaya hazırlanmaktadırlar.

Sosyal yardımlara, yedek akçaya ayırdığı paralara rağmen ortaklara iyi kâr dağıtmış olmasa kooperatife çevre köylerinde de ortak olma iş-

teklere uyarılmıştır. Ancak tüzük köy dışından ortak almaya izin verilmemektedir. Şimdi Bademlerliler İstihlak Kooperatifinin gelişmesini engelleyen tüzüğün bu maddesini değiştirmeye hazırlanmaktadırlar.

GENİŞLİYEN AKIM

Önderler, 27 Mayıs devriminin yurdumuza getirdiği yeni çağı çok iyi kavramışlardır. Anayasamızın hükümetleri türlü reformlar yanında toprak reformunu da yapmaya zorladığını bilmektedirler. Mahdud elerde toplanmış olan arazinin ergeç hiç toprağı olmayanlara dağıtılacağına inanmaktadırlar.

Anayasa hükümlerinin hükümetleri kurulacak kooperatifleri desteklemeye zorladığını da biliyorlar. Yalnız günün şartları içinde hükümetlerin işi ağırdan aldığını da görmektedirler. Bademler köyü hızlı bir tempo ile ilerler giderken elleri - kollarıbağ-larlarsa, hükümetlerin harekete

uzun uzun düşünüp taşındılar, en sonunda vardıkları karar şu oldu: Çiftliği alabilmek için en uygun ortaklık, Tarım - Üretim Kooperatifi kurmaktır.

Bu kooperatifi kurmanın gereffi bir yanı da olacaktı. Türkiye'de ilk defa Bademler köylüleri Tarımsal - Üretim Kooperatifi eliyle topraklarını kolektif şekilde işleyeceklerdi. Kendilerini toprak sahibi edecek bu kooperatifi köylüler, önceki kooperatiflerden daha çok benimse dilen, daha heyecanlı işe giriştiler. Ortak olmak isteyen 1000 lira verecek, 1000 lira için de taahhütte bulunacaktı. Paralar Kooperatife önyak olanlardan muhtara, istihlak kooperatifi müdürüne yaşamaya başladı. Kısa zamanda 74 ortak 74.000 lira yatırmışlardı.

GECELİ - GÜNDÜZLÜ

Ancak, kooperatifi resmen kurmak için yeni bir tüzük gerekiyor du. İŞimdiye kadar Türkiye'de böy

Bademler köyünün kütüphanesi törenle açılıyor
— Okuyan, düşünen, aydınlık bir köy —

geçmesini beklerlerse hızın kesileceğini hesaba katıyorlar. Zaten köy halkı toprak - toprak diye yanmaktadır. Köyün düzde bir karış toprağı yoktur. Her yıl mevsiminde toprak kiralyabilmek için şuna buna yüz suyu dökmekten, türlü etiyet ve üzüntü çekmekten, yarınından, güvensiz yaşamaktan usanmışlardır. Şimdiye kadar kiraladıkları bir çift için toprakları da satışa çıkarılınca toprak darlığı ve güvensizlik büsbütün bastırılmıştır. Paraları olsa da köyün yakınında sahipleri uzak illere göçmüş, çiftliği satılabilseler. O zaman onların da düzde kına gibi toprakları olacak. Toprağına şiddetle ihtiyacı olanlardan bazıları önderler:

— Bir kooperatif daha kurup bu çiftliği satın alamaz mıyız, diye baş vurunca önderler yeni bir hamle yapmak zamanının geldiğini gördüler.

— Kurarız, dediler.

Ve kolları sıvayıp işe giriştiler. Kolları karıştırdılar. Yetkililere akıl danıştılar, Ziraat Bankasına başvurular, Anayasayı incelediler, öğrendiklerini köyün şartlarına vurdular,

le bir kooperatif kurulmadığından hazır bir tüzük yoktu. Önderler tüzüklerini kendileri hazırlamak zorunda kaldılar. Geceli gündüzlü çalışarak örnek bir tüzük ortaya çıkardılar. Ve törenli bir toplantı ile Bademlerliler, köylerinin kaderini değiştirecek üçüncü kooperatiflerini kurdular.

— Hayırlı, uğurlu olsun diye bir birlerini kutladılar.

Ertesi günden itibaren kooperatif adına çiftliği satınalma teşebbüsüne geçildi. Çiftliğin varisleri ile görüşüldü, pazarlık edildi. 232500 liraya söz kesildi.

Mal sahipleri peşin para istiyorlardı. Kooperatifçilerin ellerinde ise 70 küsur bin lira nakit paraları vardı. Üstünü Ziraat Bankasından kredi ile tamamlayacaklarını umuyorlardı. Anayasamızın 31. maddesi çıktı, hükümet kooperatifleri destekleyecekti. Ziraat Bankası madem bir devlet kurumu idi, hiç şüphesiz kendilerine bu krediyi açacaktı.

MEVCUT MEVZUAT

Ziraat Bankasının İzmir şubesi-ne başvurular.

Banka:

— Biz kooperatiflere değil, şahıslara kredi açarız. Ortaklar birbirlerine müteselsil kefil olsunlar, her birine gerekli krediyi verelim, dedi.

Oysa köy liderleri araziyi ilk anda üleştirmeğin güçlüklerini hesaba katarak bu yola gitmemişlerdi. Hisseli arazinin izalei gayu işlemleri gözlerini yıldırıyordu. Öte yandan şimdiye değil durmadan i-cara verilmiş, zorlanıp yozmuş olan toprakların bakımı, islahı için uzun bir süre çiftliğin kooperatif adına kolektif işletilmesi gerekiyordu.

Bankanın İzmir şubesi istenenini yerine getiremedi kendini yetkili bulmayınca önderler Ankaraya gittiler. Bankanın Tarımsal Krediler Umum Müdürüne çıktılar. Umum Müdür de aynı cevabı verdi onlara. O zaman Bademler köyünü temsil edenler:

— Bu kooperatifi kurmakla örnek bir iş yaptığımızı sanıyor, öğreniyorduk, ortaklığın sorumluluğu müteselsil kefalet değil midir? Anayasamızın 51. maddesine hükümet kooperatifçiliği destekler, teşvik eder diye yazılı ikinci koalisyon hükümeti de programında kooperatifçiliği destekleyeceğini ilan etti. Zaten Ziraat Bankası kuruluş amaçları da bu teşebbüsümüzle aynı yön dedir. Devletin bir bankası hiç kooperatifimize kredi açmaz olur mu? Kooperatifçilik başka nasıl desteklenecek? dediler.

Temsilcilerin bu yürekten konuşması Umum Müdürü bir süre düşündürdü:

— Haklı görünüyorsunuz, Şimdiye değin bankamızda bu tarzda kurulmuş kooperatife kredi açılmamıştır.

Temsilciler:

— İlk olan bir kooperatifi desteklemek bankamız için de gereftir.

— Anlıyorum, dedi, Umum Müdür. Resmen müracaat ediniz, müracaatınızı idare meclisine götüreceğim, kararım müspet olarak çıkması için elimden gelen gayreti gös tereceğim.

Bu sözü alan temsilciler geri döndüler resmen müracaatta bulundu. Şimdi Bademlerin müracaatı bankanın merkezindedir. Köylüler kredi izninin çıkmasını umutla ve sabırsızlıkla beklemektedirler. Sabırsızlıkları boşuna değildir. Çiftliğin sahipleri daha fazla beklemeye topraklarını başkasına satarlarsa Bademler köyü hayatının en güzel fırsatını kaçırmış olacaktır. Bir daha böyle köye yakın islah edilince çok iyi ürün verecek bir toprağı asla sahip olamayacaktır. Kooperatifiz köy üzerinde kalmak için kurtulup hayatiyet kazanması bankanın 160 bin liralık krediyi açmasına bağlıdır. Önderler Bankanın yardım yapacağından hiç şüphesiz olmamaktadır. Anayasaya, hükümet programına banka kuruluş amaçlarına paralel bir direktive bulunan Bademler üstelik borçlarına sadakatları ile tanınmış kişilerdir. Tekel idaresi Bademler köyüne yetki sınırlarının aşmasına göre avans vermektedir. Ziraat Bankasının da istenen krediyi açarak hızla gelişmekte olan bu köye destek olması temenni edilir.

(Devamı var)

ARAP BİRLİĞİ

Mısır, Suriye ve Irak arasındaki son denemenin şansı büyük

Ayrılmakla kötü bir örnek olan Mısır - Suriye birliğinden bu ikinci deneme için büyük dersler çıkarılacağı bir gerçektir

Önceki hafta Kahire'de toplanan Mısır, Suriye ve Irak görüşmelerinin birdenbire kesilmesi ve Suriye'de Naşır'ın Baasçılarla karşılıklı gösterilere başlaması Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin geleceği hakkında herkesi şüpheye düşürmüştü. Özellikle Suriye'de gene olağanüstü durumların ilanı, gene sokağa çıkma yasaklarının konması; iç münasebetleri tam ve noksatsız düzenlemeden bir birliğe girmenin erken bir davranış olacağını savunanlara hak verir belgelerdi.

Olaylar bu şekilde devam ederken Kahire'de yayımlanan bir bildiri herkesi gelişmelerin gerisinde bıraktı. Bildiriye göre; Mısır, Suriye ve Irak üç yıldızlı bir bayrak altında birleşiyor. Merkezi Kahire'de Federal bir Devlet kuruluyordu. Fazla bir açıklama bulunmayan bu birinci bildiriye sonra gelen haberler Federal Devletin kuruluşuna dair çalışmalarını yansıtır. Bunlara bakarak birinci Mısır - Suriye birleşmesinden ve ayrılığundan pek çok ders alınmış olduğu ortaya çıkıyor. Hayallerden, üstünlük duygularından, dikta anlayışından uzaklaşmış bir Mısırın, herhalde birliğin gerçekleşmesine büyük hizmeti dokunacaktır. Bu kusurların, birinci birleşimde Suriyenin gerici çevreleri tarafından nasıl kullanıldığı unutulmamalıdır. Bu üç memleketi birleştiren zeminin demokraside bulunduğu açıktır. Naşır'ın Millî Yasasını esas kabul eden bir Parlâmentonun seçilmesi herhalde atılan adımların en büyüğü olacaktır. Şimdiki halde Millî Yasa ile Irak ve Suriye Baasçıların doktrinlerini uzlaştırmaya yolları aranmaktadır. Bu konuda varılacak anlaşma Naşır ve Baas doktrinini topluca uzlaşmadıkları bazı halkçı eğilimlerle de bir anlaşma noktası bulmaları gerekecektir. Birleşme gerçeği karşısında bu akımlarında görüşlerinde bazı değişiklikler yapıp Birliğe yardımcı olacakları beklenebilir.

Kabul etmek gerekir ki; Mısır, Suriye ve Irak'ı birleştiren bir Federal Devlet Orta Doğu'daki durumu köklerinden değiştirecektir. Bu birlik özellikle Orta Doğu'da eski menfaatleri olan devletleri düşündürdükleri geriktir. Bu arada Irak'ın ademî merkezîyet haklarını almış olan Irak'ı Kürtlerin durumu yeniden ele alınacaktır. Naşır ve fikirlerine saygı duyduğu Cezayir'li ihilâlciler bu konuda Kürtlerin hakkını önceden teslim etmiş bulunuyorlardı. Bağdat'ta yapılan bir ademî merkezîyetin Kahire ile de tekrarlandıktan sonra Berzani İsmailin milletlerarası görüşmelerde sık sık geçmesi kaçınılmaz olacaktır. Naşır'ın meseleyi Orta Doğu'daki komşularına karşı nasıl koyacağı gerçekten merak konusudur. Kısacası: Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin sağlama temelleri üzerin

de gerçekleşmesi çok kısa zamanda Orta Doğu'ya büyük gelişmeler getirecektir.

FÜZE

Jüpiter rampaları sökülürken

Küba olaylarından sonra suyun yüzüne çıkan yabancı memleketlerdeki füze rampaları, o günden bu güne devam etti geldi. Bu işi gurur meselesi yapanlardan, sökülüyor haberini verenleri suçlamaya kadar her peşitten söz eiddi. Bu lafların, strateji kurallarına göre takılıp sökülürken bu silâhın hareketine zerrekadar etkilemediğini söylemek fazla. Bunun için bu işe büyük dostluk, dostluktan vazgeçiş gibi anlamlar konulmak boşlukta laf etmek ten başka bir şey değil. Gerçekte Jüpiteri rampasından söküp çıkaran şu ya da bu devlet bile değil. Jüpiteri rampasından söken, Polaris adında bir başka füze.

Başkan Nasır

KANADA Muhafazakâr Parti seçimi kaybetti

Son yıllarda İngiltere ve Kanada'da muhafazakâr iktidarlara karşı gelişen siyasi durum; geçen hafta Kanada seçimlerinde kesinlikle ortaya

çıkı. İngiltere'de Muhafazakârlarla İşçiler; Kanada'da gene Muhafazakârlarla liberaler arasındaki iktidar mücadelesi ne, gelişen ya da yeniden kurulan üçüncü siyasi kuvvetler girmişti. Doğrudan doğruya iktidarda bir iddiaları olmayan üçüncü kuvvetler seçimlerde daha çok muhafazakârların uyarısını oylarını toplamış ve bu partinin iktidar limitlerini kökünden sarsmıştır.

İngiltere'deki son genel seçimleri izleyen ara seçimlerde, uzun yıllar güdüldü kalmış Liberal partinin canlanması İşçilerden çok muhafazakârların canını sıkıyordu. Macmillan partisi için beliren bu tehlikeyi, Liberaler için İşçi Partisine iktidarı «arka kapı» sını açtığı şeklinde yorumlamıştı.

Kanada'nın Muhafazakâr Partisi için durum bundan başka olmamıştır. Geçen yıl Haziran ayında yapılan seçimlerde büyük kayıplara uğradıktan sonra çok zayıf bir ekseriyetle iktidarda kalan Muhafazakâr Diefenbaker hükümeti bir yılını doldurmadan iktidardan düşmüş ve yeni seçimlere gitmek zorunda kalmıştır. Geçen seçimlerde Muhafazakâr oyların çoğunluğu Sosyal Kredi ve Yeni Demokrat Partileri geçen hafta yapılan seçimlerde oylarını bilsin bütün arttırmış ve Liberal Lester Pearson'a iktidarı «arka kapı» nı açmışlardır. Liberaler de bütün partilerden fazla sandalye kazandıkları halde gereken 133 sandalyeyi temin edememişlerdir. Fakat bu açık larmı, Sosyal Kredinin 24 ya da Yeni Demokratların 17 sandalyesi ile kapamaları zor bir iş olmayacak. Diefenbaker, Parlâmento toplanıncaya kadar

çekilmeyeceğini ilân etti. Muhafazakâr Başbakanın pek sülden olmayan bu hareketi bazı söylenti ve ediselerle sebep oldu. Diefenbaker belki de bir daha girmemek üzere gittiğini farketmiş bulunuyor. Bu tarihi endişenin demokratik kurallara zarar verip vermiyeceğini önümüzdeki günlerde göreceğiz.

İNGİLTERE

İngilterenin gelecek Başbakanı Wilson mu?

Amerika gezisinde televizyonsuz sempati toplayan İşçi Partisi liderinden basın böyle bahsediyor.

Geçen hafta Amerikan basını izleyenler bir hayli şaşırması olmaları gerekir. Öteden beri sosyalist liderlere, İşçi Partilerinin temsilcilerine pek «hoş geldin» demiyen bu basın, İngiliz İşçi Partisinin yeni lideri lideri Wilson'a karşı alışılmamış bir tutum gösterdi. Eskiden kısa haberlerini açık yakalamak ya da alay etmek için kullanan gazete ve dergiler; geçen hafta sayfalar dolusu yeni liderin olumlu hareketlerine ayrılmıştı. Populu İşçi Lideri pek çok haftalık derginin kapak resmi oldu. Kısaca Amerikan ziyaretinden sonra Amerikalı basın Wilson'u İngiltere'nin gelecek Başbakanı olarak görmeye başladı.

Gerçekten Wilson, Kennedy tarafından Macmillan'a düşündürülecek kadar iyi kabul gördü. Ve iki lider bir çok noktalarda anlaşmalarını açıkça belirttiler. İşçi Partisinin sol kanadını temsil eden bir liderin bir çok noktada Amerika Cumhuriyetkâmları ile anlaşması güç insanlık bir durum. Bu, ancak çok hızlı gelişen dünya durumunun bir zorunluğu olarak izah edilebilir.

Fakat, İngiltereye dönüşünde yazdığı bir yazıda Wilson anlaşamadıkları önemli noktaları da belirtmekten geri durmamıştır. İşçi Partisi Lideri özellikle Çin'in Birleşmiş Milletlere fere alınması, Doğu-Batı ticaretinin geliştirilmesi ve şimdiden dünyanın bir çok bölgesinin atom silâhlarından tecrit edilmesi konusunda görüş, ayrılığı olduğunu gizlememektedir.

Bunların arasında Doğu-Batı ticaretinin geliştirilmesi İngiltere için büyük bir önem taşımaktadır. Amerika ise stratejik mallar listesinde kendi yönünden bir kısım düşünmemektedir. Ortak Pazar'a girmemiş bir İngilterenin Sovyet ve Çin'in yükümlülüklerine daha fazla dayanacağını beklemek ise gerçeğin dışında davranmak olacaktır. Wilson'un ve partisinin iktidar kozu ise iktisadın canlandırılması ve bu canlılığı geleceğine halkın inandırılmasıdır. Wilson dost hatırı için avucunun içine gelmiş bir iktidar fırsatını kaçırmayacak kadar gerçekçi olsa gerektir.

İYİYE DOGRU

Sovyet - Amerikan münasebetlerinin istikameti şu günlerde, dünya siyaseti ile ilgilenenleri, her zamankinden daha fazla meşgul etmektedir. Genel olarak iyiye doğru bir gelişim unsurlarını taşıyan bu münasebetler; Karib bölgesinden gelen bazı haberlerle de zaman zaman kararmaktadır.

Biz Kariblerde geçen bu olayları, üçüncü, dördüncü derece işlerden saymaktayız. Sovyet - Amerika münasebetleri bize iyileşme yolunda ilerlemektedir. Bu görüşümüzü teyid eden, çok önemli bir haberi aşağıya kaydediyoruz.

Cenevre'de toplanmakta olan İTİ Silâhlanma Konferansının son oturumunda, Sovyetler Birliği Baş Delegatesi Semyon Çarapkin söz alarak «Bundan bir müddet önce, bir savaş tehlikesini azaltmak amacıyla Moskova ile, Washington arasında direkt telefon veya teleks hattı kurulması hakkında Amerikan Baş Delegatesi Mr. Charles Stelle'nin yaptığı teklifi, Sovyetler Birliği Hükümetinin kabule hazır olduğunu» bildirmiştir.

Sovyet kabülü konferansa katılan Batılılar arasında büyük bir memnuniyet yaratmış ve Mr. Stelle «bu kabulün çok önemli bir gelişme olduğunu» beyan etmiştir.

Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı sözcüsü verdiği bir demeçte «Washington ile Moskova arasındaki haberleşmenin gelişmesi yolundaki Amerikan teklifinin Sovyetler Birliği tarafından kabulünden, Amerikan Dışişleri Bakanlığının memnuniyet duyduğunu belirtmiş ve demiştir ki, «Birleşik Amerika haberleşmedeki aksaklık yüzünden patlayacak bir savaş tehlikesini azaltmak maksadıyla hükümetlerarası haberleşmenin geliştirilmesini sağlayacak tedbirler konusunda bir anlaşma imzalanmasına çalışmaktadır.

Birleşik Amerika Beyaz Saray'la Kremlin'i birbirine direkt olarak bağlayacak bu hattın bir telefon olmasını düşünmüş, fakat dil güçlükleri yüzünden, bilâhare bir teleks, telex vü-

cuda getirilmesini beri sürmüştür. Halen Cenevre silâhlanma konferansının müşterek Başkanları olan Semyon Çarapkin ile Mr. Charles Stelle, bu önemli konuşma (aralıksız) müzakeresi ile meşguldürler.

Doğrusunu söylemek lazım gelirse «yeryüzü» üzerinde varılan bu Amerikan - Sovyet anlaşması arz hakkında varılan ilk anlaşmadır denilebilir. Amerika'nın anlaşmadan çok memnun oldukları anlaşılıyor. Birgün sonra yapılacak Stelle - Çarapkin görüşmesinden bahsedilen Amerikan sözcüsü ne konuşacakları sorulmuş, süratle, şu cevabı vermiştir: «Washington'la Moskova arasındaki muhabere meselesi üzerinde şüphe yok.»

Bu Washington - Moskova hattı, adı ister kırmızı telefon ister mavimsi yeşil telefon olsun bir barış adımıdır. Esasen bir barış adamı olan, Başkan Kennedy ile barışçı Hruşçov'un müşterek barış eserleridir. Öyle olduğu halde, bazı teğraflar, bazı batılı çevrelerde «bu hattın gizli pazarlıklara vasıta yapılmasından endişe duyulduğunu» belirtiyorlar. Eğer Başkan Kennedy ile Başbakan Hruşçov, bu batılı efendilerin zararına «pazarlığa girişmeğe niyet etseler ona vasıta mı bulamazlardı? Bu endişelenenlere teselli verecek değiliz, fakat Washington - Moskova hattının dünya barışı yolunda bir «irtibat» hattı olduğunu bu barış uğrunda «ilk müsbet hadiseyi» teşkil ettiğine inanarak yüreklerini bütün tutmalarını tavsiye ederiz.

Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliği arasında Roma'da bir müddet önce devam eden müzakereler sonunda «iki memleketin meteoroloji alanında malûmat mübadelesinde bulunmalarını sağlayan bir anlaşma» daha tahakkuk ettiğinin, Cenevre Konferansındaki İngiliz temsilcisinin «Washington - Moskova hattı konusunda varılan Sovyet - Amerikan anlaşmasından çok memnun kaldığını» belirttiğini. İngiliz temsilcisi Devlet Bakanı Joseph Godbet, bu hususta şunları söylemiştir: «Beyaz Sarayla Kremlin arasında doğrudan doğruya muhabere imkânını sağlamak üzere Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasında varılan anlaşma, işbirliği alanında atılmış ümit verici bir adımdır.»

Ali İhsan BARLAS

İrkçî, Sömürücü tehlikeyi görmek ve birleşmek gerek

Dr. Sait KIRMIZITOPRAK

Murguncular, mahalle milyonerleri. Ege—Çukurova v.s. bu yük toprak ağalarıyla onların politik ortamda usaklığını yapan ırkçı sömürücüler, yobazlar, eski devrin yemliğinde çöplümlü sürüyle parazit; biz Doğululara olduğu kadar subaylara da, aydınlara da, gençliğe de, işçilere de düşmandır. Çünkü bu devrimci, halkçı, insanı yetiştirici kuvvetler onları efendilerini alaşağı ettiler, soygunlarını kursaklarında bıraktılar.

Ottuzbeş Doğulu üniversitelerinin imasını taşıyan yukarıdaki satırlar üçay önce Yön'de yayımlanmıştı. A.P. nun kumanda mevkiinde çöreklenmiş ırkçı, sömürücü azınlığın sözcülüğünü yapanlardan biri senatoda: «Doğu'daki Kürtler de bizim dilymanımızdır.» cümlesini pervasızca söyleyebilmişti. İşte gençlerin — doğruluğu bugün daha açıkça anlaşılır — güvencesinin yükseltmelerinin nedeni, bu aşağılık suçlaması idi.

İNTİKAMCI TEHLİKE

Gelişen olaylar; yurdumuzda kabir bir diktatorya kurmak hevesiyle bütün demokratik müesseseleri ve halkımızı tehdit eden intikama iktidar tehlikesini apaçık gösterdi. Yine bu gelişen olaylar içersinde sömürücü intikama karşı birleşik savaş cephesi de kuruldu. Şimdi üzerinde durulacak en önemli mesele, bütün demokratik ve ilerici kuvvetleri toplayan bu cepheyi daha bilinçli hale getirmek ve devam ettirmektir. Olaylar durulup ırkçı gerici kuzu postuna büründüğü zaman, şüphesiz hiçbir şey bitmiş değildir. Aksine; intikam ve menfaat bursuyla gözleri dönen sömürücü çığırkamları, elverişli ortamı bulur bulmaz sabotaj ve zorlamalarına girişeceklerdir. Bütün bunlar aynı metodlarla tekrarlanan olaylar zincirinin halkalarıdır. 2 Ekim'e kadar İnönü'yü tüm kötülüklerin başı gibi gösterenler de bu aynı günün ertesinde, pürtelâs İnönü'nün kanatları dibine sığınmakta en ufak sakınca göstermemişlerdi. Bu taktik geçici idi. Artık iyice anlaşmıştır ki halkçı, demokratik kuvvetlerin gücü parçalandığı an, ırkçı sömürücüler, ilk önce gölgesinde korunduğu bu kanatları parçalamakta tereddüt etmeyeceklerdir.

SÖMÜRÜCÜLERİN MAŞALARI

Bunlar, çeşitli sosyal tabakalara, bölgelere, menfaat guruplarının endişe ve temayüllerine göre durmadan fikir ve ağız değiştiriyorlar. Oysa yapılan bütün demagogik oyunlara ve taktilen maskelere rağmen, cephelesiz belirlenmiştir. Aslında vurgun çevrelerinde, sömürücülerin maşaları durumunda olan ırkçılar diktatoryalarını kurabilmek için bir kitlevi destek bulmak zorunda idiler. Karanlık devrin enflasyon yıllarında — mahalle milyonerlerinin mantar gibi bittirildiği yıllar — geniş kitleler az çok para yüzü görebilmisti. Ama bu, halk kitleleri yararına işleyen bir mekanizmanın doğuracağı devamlı ve köklü bir nefes alma değildi. İşte halkın azbuçuk yüzünü görebildiği ve hemen de tükeniveren para, bu soygun devrinin kodamanlarından artakalandı. Meselelerin aslı böyleydi ama, ince hesaplarla pek ilgilenemiyen geniş kitlelerin hiçdeğışir büyük bir kısmı, ister istemez bu devrin bolluk kerametini inandırılmıştı. Düşük iktidarın mirasına konmak istiyen ırkçı sömürücülerin istismar yeltendikleri en büyük kozları buydu. Biliyorlardı ki saf ırk safasatları...

halkın karnı toktu. İşsizlik geçim sıkıntısı, halkın dinl inançları. İstismar edilecek, böylece de kötü emellerine ulaşmak uğrunda kitlelerin desteğini kazanabileceklerdi.

İKİ YÜZLÜ DAVRANIŞ

Erdeki hesap çarşıya uymadı. Gençlik, subay ve aydınlar oynamak istenen komedyanın perde arkasını biliyorlardı. İşçi ve köylü yarı taşlarımıza karşı nasıl iki yüzü davranışlarını ise son Kavel olayı bütün keskinliğiyle gösterdi. O güne dek işçiden gibi görünen tüm ırkçı sömürücüler, iş başa düşünce, partilerinin yanında yerlerini aldılar. Gerici basında günlerce «Kavel olayı tehlikeli bir tertiptir» başlığı altında, işçileri en kötü şekilde suçlayan tefrikalar dizildi. Toprak reformu söz konusu edilince aynı menfaat refleksiyle ırkçılar, topraksız köylülere karşı toprak derebeylerini tuttular. Doğu Anadolu'da teşkilâtlanabilmek için bu bölgenin derinlerinden, geri kalmışlığından bahisle Doğuluların sempatisini çekmek istedikler. Oysa aynı sömürücü yaygın organlarında Doğuluları toptan imha için Kırgızları davetten başlıyarak, senatoda ise doğulu yurttaşlarımızı iç düşman olarak ilan etmeye kadar vardılar.

Az gelişmiş Türkiye'nin geri kalmış Doğu bölgesinde, Nusaybinin Eski Mağara köyünden bir aile, ırkçı sömürücülerin düşüncelerinden habersiz...

EMEKCİLERE DÜŞMAN

Bu bakımdan otuzbeş Doğulu üniversitelerinin ırkçı faşistler, biz doğululara olduğu kadar subaylara da gençlere de, emekçilere de düşmandır» sözü tam gerçeğin ifadesidir. ırkçı sömürücüler karşı demokratik savaş cephesinde ilerici, devrimci, insanîyetçi kuvvetler behemahal el ele bulunmak zorundadırlar. İtalya'da Almanya'da benzerlerin iktidar koşturmasına getiren manivela, kendi gücünden çok, demokratik kuvvetler arasında bir birlik kurulamamasından faydalanmıştır. Dünyanın her yerinde gerici ve sömürücü kuvvetlerin taktiği, bütün halka hükmetmek için; halkçı kuvvetleri parçalamak olmuştur.

İrkçı sömürücülerin işlenmiş, bu siyasî ve ekonomik sistemlerinin olma yısı; birçok yerde iyi niyetli devlet adamları ve bazı aydınlar tarafından ciddiye alınmamasına sebep olmuştur. Oysa bu vüzuhsuzluğun sebebi, halk kitlelerini kazanmak için her tabakaya her şeyi vaatmekte ölçü tanıma maları yüzündendir. İrkçılar bu dağınkı gücünü nutuklarla, tezahüratla, ve kiralık komandolarla saklamaya çalışırlar. Gerçekte ırkçı sömürücülük, büyük sanayici ve sermaye krallarının, büyük toprak derebeylerinin çıkarlarını korumak ve devam ettirmek için kullanılan bir vasıtadan

ibarettir.

Yakın tarihin yaşanmış bazı olaylarını hatırlamak, yurdumuzda gün güne azgınlanan ırkçı sömürücülerin gerçek mahiyetini göstermek bakımından faydalı sonuçlara götürür: İktidara geçmeden önce Alman işçilerine 31 çüçüz vaadlerde bulunan Nazilerin kimler hesabına nasıl riyakârca bir oyun oynadıklarını şu satırlar açıkça göstermektedir:

«Naziler daha iktidar makamına geçmez, iş ücreti etrafındaki bütün anlaşmazlıkları men ettiler. İşçilerin müessesese sahipleriyle kolektif anlaşma haklarını kaldırdılar. İşçiler tarafından demokratik bir şekilde seçilen fabrika komiteleri yerine sanayi (Führer) leri yani müessesese sahipleri tarafından seçilen (güvenilir şahıslar) komiteleri geçti. Hükümetin rızası olmadan işçi bırakmak hakkını işçiden alan kararlar neticesinde, Alman işçileri, tamamen müessesese sahibinin keyfi arzularına bırakıldılar. Almanya'da iş saatleri sekizden ona hatta onikiye çıkarıldı. Hayat pahalılığı % 27 arttı. Nispette, işçilerin gündeliğine yapılan hâve % 7 yi geçmiyordu. Alman işçilerinin yıllarca süren mücadeleleri neticesinde meydana getirilen işçi sendikaları bir kalem darbesiyle ortadan kaldırıldı. (2)

KUVVETLER BİRLEŞMELİDİR

«27 Mayıs Türkiye'sinde demokrasi ve hür düşüncenin ışığında tartışılabilen, Anayasamızda yer alan sosyal reformlar, sosyal adalet ilkesi ve işçi haklarının bir kalem darbisiyle toz edilmesi istenmiyorsa; emekten yana demokratik kuvvetler saflarını sıkılaştırmalı, demokratik savaşa hız vermeli diler.

İrkçı sömürücüler hür düşüncüyü, demokratik müesseseleri, işçi teşekküllerini, azınlık halkları boğmakla kalmaz. Küçük esnafın, orta tabakanın da düşmanıdır. Bunların sosyal-ekonomik politikası da çeşitli zorlamalarla emekçilerin ve orta sınıfın aleyhinde yürür. André Simone'un bu konuda somut rakamlara dayanan entere-sen örneklerinden birini kaydedelim:

«Büyük sermayeye, küçük rakiplerini yutmak imkânını vermek için, küçük işletmeleri çok berbat bir vaziyete düşüren birçok kanunlar nesredilmiştir. Meselâ yalnız bir yıl içinde hisseli şirketlerin sayısı 6094 ten 5500 e kadar inmiştir. Gene bu zaman içinde, mahdut mesuliyetli 9000 şirket tasfiyeye tabi tutulmuştur. Bütün bunlar küçük sermayeli işletmelerdi. Gene bu yıl içinde 40.600 küçük işletme sahibi işlerini kaybederek bir işçi safatıyla fabrikalara girmek zaruretinde kalmışlardı (3).»

Yurdumuzda da ırkçı sömürücülerin büyük toprak ağalarının, mahalle milyonerlerinin ve yabancı tekellerin hesabına ve onların malî destek ve yardımlarını almağa ve geniş kitleleri avlamaya çalışıyorlar. Müphem yaygıncı sloganlar, hep gerçek çehrelerini gizlemek, halk kitlelerinin desteğini kazanmak içindir. Atatürkçü halkçı gençliğe, aydınlara, işçilere düşen görev bunların maskelerini al aşağı etmek, kitlelere gerçek yararlarının bülincini kazandırmak, antidemokratik kanunların kaldırılmasına çalışmaktır.

(2) André Simon. Hitler ve arkadaşları S. 80
(3) Aynı eser S. 95

SEMRA SAR - AHMET MEKİN «ARAMIZA KAN GİRDİ»NİN BİR SAHNESİNDE...

HOŞ GELDİN TARİK DURSUN'UN

Rekin TEKSOY

Tarık Dursun'un ilk filmi «Aramıza Kan Girdi», ulaştığı noktadan öteye geçememenin bu nalımı içinde kıvranan Türk sinemasını ancak yeni isimlerin daha ilerlere götürebileceğine inananları doğruladı. Üstelik sinemanın kuramsal yönü ile uğraşmış, yıllarca sinema konusunda yazıp, çizmiş olmanın yapıcılarımızın çoğu kez sanıkları gibi iş filmi yapmaya hiç de engel olmadığını gösterdi. Tarık Dursun'un filminin en büyük özelliği, hem sinema estetiği açısından Türk sinemasının bu türde bugüne kadar ortaya koymuş olduğu yapıtların bir çarpıda üstüne çıkartılmış olması, hem de yapımcılarımızın başlıca düşüncesini teşkil eden «iş filmi» niteliğini taşıması.

«Aramıza Kan Girdi» adından da anlaşılacağı gibi bir vur-kır filmi. Konusunun hiç bir önemi yok. Zaten bu tür filmler, seyircinin merak ve heyecanını, sondaki çözümlenmeye kadar uyanık tutmaktan başka bir amaç gütmeyen çokluk. «Aramıza Kan, Girdi»yi önemli kılan konusu değil, işçiliği. Tarık Dursun bu ilk filminde, sinemayı çok iyi bilen ve asıl önemlisi bu bilgisini kusursuz bir şekilde uygulayabilen bir sanatçı olarak çıkıyor karşımıza. Yapısı sağlam filmini, baştan sona, hiç aksatmadan aynı hızlı tempo ile sürdürüyor. Alıcı makineyi çok hareketli ve rahat kullanıyor. Yakın plânlarda çalışmayı tercih ediyor. Böylelikle, elverişsiz prodüksiyon koşullarının alt edemeyeceği bir takım

engellerin ustalıklı listesinde gelebiliyor. Bu dediğimiz en güzel örneği filmin Beyoğlu bölümü. Ayrıca, sevgişme (Ahmet Mekin - Ayfer Koray) ve kilise avlusundaki kavga sahneleri hem teknik hem estetik açıdan, Türk sinemasının alışılmamış kalıplarını çok geride bırakan sahneler. Yer seçiminde de titiz davranıyor Tarık Dursun. Örneğin, Taksimdeki Yapı ve Kredi Bankasının reklam saatinin altı, Beyoğlundaki Katolik ve Ortodoks kiliselerinin avluları gibi yerler, filmlerimizde göremediğimizden değişik çevreler. Hem konuya uygun diyaloglar hem de plastik eleman olarak kusursuz sonuç veriyorlar. Tarık Dursun'un usta çalışması, geleceğin en iyi operatörü olmaya aday Orhan Kapkın birinci sınıf fotoğrafları da

destekleyince, «Aramıza Kan Girdi» çoğu prodüksiyon yeter sizliğinden gelen, bütün ufak teknik kusurlarına rağmen, bu tür filmlerin, seyircilerine şimdiye kadar sunulanları rahatlıkla geride bırakan bir film oluyor. «Aramıza Kan Girdi» Tarık Dursun'un sanatçı kişiliğinden beklediğimiz film değil tabii. Ne var ki, kendi sağladığı olanaklarla bir film yaparak kendini film piyasasına kabul ettirmek gibi çetin bir yolu seçen Tarık Dursun'un, bu denemesine plânsız isteklerine bütün bütüne sarsı çevirmesini beklemek hak değil olurdu. Seçtiği konudan ötürü Tarık Dursun'un kınanmaya kimsenin hakkı yoktur. Asıl kınanması gereken, Tarık Dursun'u ilk denemesinde böyle bir seçim yapmak zorunda bırakan piyasamızın film anlayışdır.

Tarık Dursun'un kötü konunun bile iyi film yapmayı engel olmadığını ortaya koymuş olması başlı başına bir başarıdır. İlk denemesinde en iyi vur kır filmi yapan Tarık Dursun'un, bundan sonra çalışacağı türlerde de en iyiye ulaşmasını dileriz. Sinemamızın «Güzel Avrat Otu»nu gerçekleştireceği günü sabırsızlıkla bekleriz. Türk sinemasına hoş geldin Tarık Dursun deriz.

Aramıza Kan Girdi - Rejisi: Tarık Dursun - Senaryo: M. Hasan Göksu - Fotoğraf: Orhan Kapkın - Montaj: Turgut İnançlı - Müziği derleyen: T. Taran - Oynayanlar: Ahmet Mekin, Semra Sar, Kadri Savun, Suphi Kaner, Kenan Pars, Ayael Tanju, Ayfer Koray - Yapım: Bronz Film - Erman Film.

KİTAP

ALEVİ-BEKTAŞI NEFESLERİ

1906 Mesrutiyeti, çeşitli uyanışların başlangıcıdır. Bu arada Osmanlı'ya karşı Türkçülük, İstanbul'a karşı Anadolu, saraya karşı halk, eski dile karşı yeni dil, arıza karşı hece, alaturkaya karşı halk müziği, Divan edebiyatına karşı halk edebiyatı çıkar. Ziya Gökalp, «Türkçülüğün Esasları»nda bu ikilikleri bir birine karşı. Mehmet Emin Yurdakul'un duygusal bir milliyetçilikle abensiz dizeler söylediği, hele Rıza Tevfik'in yüzyılların plârdığı millî zevkin belirttiği duraklarla hece ölçüsünü yeniden keşfettiği günden sonra aruz unutulur; millî edebiyat dönemi şairleri, kendi kırsal dünyalarının tekrarları içinde yosunlaşmaya kadar taze bir ses sürdürürler.

Halk edebiyatını ancak kırk yıldır tanıyoruz. Yüzyıllarca saray—enderun—medrese—konak çevrelerinin yüksek zümre ücentilerine karşı halk hayatını, halk beğensini, halk düşüncesini yaşatan bu dünyayı gereğince bildiğimiz söyleyemeyiz. Çünkü bazı kronolojik antolojilerle dağınık monografilerden başka kaynağımız yok. (En iyileri: M. Fuat Köprülü: Saz şairleri antolojisi; Sadettin Nüzhet Ergun: Türk Şairleri; P. N. Boratav — Halli Vedat Firath: İzahlı Halk şiiri antolojisi; Abdülhak Gölpinarlı: Y.Emre ve tasavvuf.) Çünkü halk şiirinin tema araştırılması yapılmamış, eserleri sınıflandırılmamış, sözlü oluşlarından gelen doğal kusurları çeşitli yazılışların ayrılıkları gözönünde tutularak onarılmamıştır. Yetiştikleri çevrelerin özelliklerini yaşatan köylü, göçebe, asker şairlerin eserleri gerekli açıklamalarla birleştiril-

rilmemiş, hele bütün sanat ve fikir hayatımızda özel bir yer tutan bektâşi tipinin ürünleri üzerinde aydınlatıcı çalışma yapılmamıştır. 1930 da basılan Sadettin Nüzhet Ergun'un «Bektâşi Şairleri», seçimsiz ve sınıflamasız bir kalabalık derlemesidir.

Tasavvuf edebiyatı ve tarihi üzerindeki bilimsel çalışmalarıyla çeşitli eserler veren Abdülhak Gölpinarlı, yeni kitabıyla bu boşluğu dolduruyor. «Alevi — Bektâşi Nefesleri» adıyla REMZİ Kitabevi'nce basılan eser, (büyük boy 348 sayfa, ciltli, 12,5 lira, İstanbul 1963), herşeyden önce titiz bir beğenimin antolojisi olarak önemli. Bundan başka şiirlerin konu ve temalarına göre sınıflandırılması, şimdiye kadar rastlamadığımız bir yenilik. XIV. Yüzyıla XX yüzyıl arasında eser vermiş 79 şairin, iki yüz eliden fazla şiiri on altı bölümük bir ayırımı ve her bölümün başında gerekli tarihi ve tasavvufi açıklamalarla sunuluyor. Sözlük, endeks, bibliyografya, açıklama listesi, kaynaklar, dikkatli bir emeğin ürünü.

Hayattan toplumdan, gerçekten uzak soyt, hayal ve taklit divan edebiyatında bulamadığımız birçok şeyi *saz şarkılarında* görüyoruz. Ancak duruk ve tutucu bir toplumun içinden bazan mizah, hazan isyanla yükselen tek özgün ses, bektâşi şairlerin eserlerinde vardır. Yaşama sevgisi, insan saygısı, gerçek hayatın sıcaklığı, yer yer onların şiirlerinde duyulur. Bu bakımdan —mezhep ve tarikat meseleleri dışında — bektâşi tipinin kendi zamanını ve ortamını aşan bu biricik örneği, iyice araştırılmalıdır. «Alevi — Bektâşi Nefesleri», adının taşıdığı zümre özelliğinin dışında, önce güzel ve faydalı bir antoloji olarak okunması gerekli bir kitaptır.

Rauf MUTLUAY

ŞİİR

Çağdaş şiiri ve özellikle modern Fransız şiirini Türk okurlarına tanıtmak konusunda başarısı bir çalışma yayımlandı. Çeşitli çevirileri ile haklı olarak dikkatli çekmiş olan Tahsin Saraç, Dernek yayınları arasında çıkan «Günümüz Fransız Şiiri» adlı derlemesinde *çağımızın en önemli on şairinden* örnekler veriyor. Kitabın başındaki önsöz ayrıca ilgi çekicidir. Modern şiir ve özellikle gerçek üslupunu sadece bir dil meselesi olarak görmek doğru ama tek yanlı bir açıyla lama ile Blaise Cendrars'a daha fazla yer verilmemiş olması bir yana, «Günümüz Fransız Şiiri» hem çevirileri hem de eserlerin seçimi bakımından başarılıdır.

Başaran'ın son şiir kitabı «Koca Kent» bir kaç gün önce yayımlandı. Köy Enstitülerimizden yetişen sayısız değer arasında haklı bir ün yapmış olan genç şairin bu son kitabında, ilgi çekici şiirler yer alıyor.

KİTAP

Ünlü İngiliz filozof ve matematikçisi Bertrand Russell'in barış konusundaki çalışmalarını ve düşüncelerini içine alan «Silâhsız Zafer» adlı son kitabı İngiltere'de yayımlandı. Ünlü filozofun Küba krizi ve Hint—Çin çatışması sırasında büyük devlet adamlarına gönderdiği mektupları ve bu olaylardan sonra yazdığı makaleleri içine alan bu kitap İngiltere'de büyük bir ilgi ile karşılanmıştır.

DERGİ

Kıbrısta yayımlanmaya başlayan «Yeni» adında bir edebiyat dergisi, yeni adının genç yazar ve şairlerini çevresinde toplamış bu lunuyor. Anayurttaki edebiyat ve şiir akımları ile yakından ilgili oldukları birçok görülen genç sanatçılar bir yandan toplum gerçeklerini bir yandan da varoluşçuluğa kayan bir düşünce ortamı içinde buldukları anlaşılıyor. Birinci sayıda genç şair Fikret Demirağ ile yapılmış bir konuşma var. Fikret Demirağ şiirinde dile getirmeye çalıştığı dünya görüşünün bir «hümanizma» olduğunu açıklıyor.

TIYATRO

Aziz Nesin'in «Biraz Gelfir Misiniz» adlı plâyet Almanya'da Schwerin'de Devlet Tiyatrosunda 10 Mayıs itibaren temsil edilmeye başlıyor. Piyesin Almanca adı «Meister Match» olacak. Ayrıca, yazarın, «Fıçıcıların ve Döndükülerin Savası» adlı eseri, «Konferansın Zolpon» adıyla ünlü Berliner Ensemble tiyatrosunun repertuarına alınmıştır.

VATAN

TOPLUMCU AYDINLARIN GAZETESİDİR

VATAN — Okuyunuz

Ninni

Ah benim, masallarla bü yüyen halkım, emekçi kardeşlerim! Çalışırken Ferhat, dövülürken aslan, hak isterken kuzu kesilen kardeşlerim, emekçi kardeşlerim! Cennet gibi şehirler kurup evsiz gezen kardeşlerim! Kayalardan yol geçirip, gezemeyen kardeşlerim! Dağlar gibi buğday yığıp, aç gezen kardeşlerim! Uçaklar yapıp gemiler yapıp, Kadillaklar yapıp, bine meyen kardeşlerim! Pırıl pırıl okullar yapıp, okuyamayan kardeşlerim! İpek gibi kumaşlar dokuyup, çıplak gezen kardeşlerim! Yerin altında, üçyüz metrede kazana sallayıp, karanlıkta ayaz kesen kardeşlerim! Portakallar, elmalar muzlar yetiştirip, bayramdan bayramıyıyemeyen kardeşlerim! Bulut gibi sürükleri kurtlardan koruyup, ağa gibi, bey gibi kurtları kaptıran kardeşlerim! Lâboratuvarlarda ilaçlar yapıp ilaçsızaktan kurtulan kardeşlerim! Bahar sabahları gibi hastahazeler dikip, kapılarında kovular kardeşlerim! Beş yataкта bu kişi yataırken bu yataкта beş kişi kıvranan kardeşlerim! Cennet gibi silâhlar yapıp, c silâhların önünde ökinler gibi biçilen kardeşlerim! Emekçini satan kardeşlerim! Emekçi kardeşlerim!

Kaptanı ağa, çarıkçı bey, a teççisi tüccar olan gemilerde kürek çeken kardeşlerim! Ar demişsiniz, YTP demişsiniz, CHP demişsiniz CKMP demişsiniz, düşünüşünüz peşlerine, ah benim çocuk aklı kardeşlerim, emekçi kardeşlerim! Yok mu sizin bu yeriniz yok mu sizin bir yönünüz yok mu sizin bir kurtuluşunuz? Karınız, kocanız, çocuğunuz namusunuz da, emekçiniz namusunuz değil mi, ah benim saf emekçi kardeşlerim!

Bir varmış, bir yokmuş, Vakıyyle bir padişah varmış.. Bu padişah birgün demiş ki:

— Bana masacı bulun! Kim bana, ben eyeter deyinceye kadar masal anlatırsa onu dilaya malına garkederim, Kim ki bana, ben eyeter deyinceye kadar masal anlatamazsa o kişi kellesini yok bilsin!

Tellâhlar çıkmış davullar dövülmüş, haberler uçurulmuş, Her köşeden bir adam gemiş, padişaha masal anlatmağa. Biri bir gün anlatabilmiş sonunda kafası gitmiş. Biri üç gün anlatabilmiş, sonunda kelleyle vermiş. Biri bir ay bir iki ay, biri üç ay anlatabilmiş sonunda kellesi gitmiş. Gün gelmiş, padişaha masal anlatacak babayığit bulunamaz olmuş Padişah küplere binmiş:

— Bana masacı bulun! Aramışlar, taramışlar, yok! Günlerden birgün bir vatandaş çıkagelmış:

— Ben padişaha masal anlatacağım, demiş.

— Aman, demişler, kelleyle ve rirsin..

Ve adam başlanmış padişaha masal anlatmağa:

— Bir varmış, bir yokmuş. Bir yerde bir buğday ambarı varmış. Ambarın az ötesinde de bir karınca yuvası varmış. Güneş çalmaya başlayınca, karıncalar ambara yöneltilirmiş. Birinci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş, ikinci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş, üçüncü karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş, dördüncü karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. El ilinci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. Yüzüncü karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş. Beş bininci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş..

Padişah bir gün, beş gün bir ay dinlemiş.. Karıncaların tüke necceği yok. Nah, burasına gemiş artık.

— Oğlum, bitir şu karıncaları, demiş.

Masacı gülmüş

— Aman haşmetlim karınca bu, biter mi? Hele dur bakalım!

Padişah dinlemek zorunda kalmış.

— Onbininci karınca bir buğday tanesi alır yuvaya götürürmüş, Yüzbininci karınca bir buğday tanesi..

Padişah hoplamış:

— Eeee, bitir şu mecretleri bel! Masaları gevrek gevrek gülmüş:

— Aman haşmetlim, daha dur bakalım, yeni başladık..

Tam on beş gün dışıdık şakar padişah, birgün pat diye patlamış:

— Götürelin bu herifi, ne isterse verin, defedil!

Ve adam, yarışmayı kazanmış.

Şimdi, diyelim ki, bu padişah sizsiniz ey emekçi kardeşlerim! Kaşara yuvayı yapan, başlıyor

size masal anlatmağa, ninni söylemeğe:

— Demokrasi gelecek, niniini. Sosyal adalet gelecek, niniini. Emekçiniz korunacak, niniini. Milli gelirden payınızı alacaksınız, niniini. Grev Kanunu çıkacak, niniini. Toplu Sözleşme, niniini. Sendikalar, niniini. Anayasa uygulanacak, niniini. Evleriniz olacak, niniini. Her kes okuyabilecek, niniini. Kimse kimseyi sömürmeyecek, niniini. Rüşvet kalkacak, niniini. Pezevenklik ölecek, niniini. Hırsızlık bitecek, niniini. Memleket hop diye kalkacak, niniini. İnsan gibi yaşayacaksınız, niniini. Demokrasinin nimetlerinden, niniini. Bu vatan hepimizin, niniini. Bu topraklar, niniini. Dedelerimiz, niniini. Yardım alacağız, niniini. Sık dişini, niniini. Nisbi seçim, niniini. Vergi adaleti, niniini.

Altaylardan attığımız ok niniini... Yallardır yediğimiz niniini.. Uyu tosunum, niniini. Cis cis cis, niniini..

KORKMAZGİL

— Hani bana demokrasi?
— Sus evladım, niniini.
— Hani bana sosyal adalet?
— Ninni yavrum, niniini.
— Eeee, siz çok oluyorsunuz,
— Hele hele, niniini.

Ah benim, masallarla büyüyen emekçi kardeşlerim! Kendinizi şu padişahın yerine koyun da:

— Yeter artıklı, deyin ne olur!

Hâlâ baktınız mı masal dinlemekten?

UTANÇ BELGESİ

Vatan Cephesi (V.C.) arpalıklarının özlemiyle yanıp tutuşan gazetelerden birinde şöyle bir resim vardı:

«Tanınmış ticaret adamlarımızdan falan fıstık, İstanbul'da İmam — Hatip Okulunda geçen gün bir ziyafet verdi. Yüzlerce din adamının ve iş adamının katıldığı ziyafet çok neşeli geçti.»

Gazetede ki resme uzun uzun bakan bir işçi, başını salladı. «Şeriatçılarla elele verea

bezirgânlar memleketli yerlerken, diye yazsalar daha iyi olurdu, diye söylendi. Ben gazete çıkarsam, bu resmin altına böyle yazardım..

Bir başka işçi güldü:

— Hayır, dedi, öyle yazmazdım. Menderesi tutarım, memleketi yutarım, diye yazardım..

ARPAKLIK KUMRUSU

Profesör Sadun Aren, sosyalizm konulu bir konuşma yapmak üzere, geçenlerde Diyarbakır'a gitti. Diyarbakır, Türkiye'nin uyanık, aydın, ilerlerinden biridir. Ama bu demek değildir ki, Diyarbakır'da arpalık kumrusu bulunmaz. Yok öyle şey! Nitekim, bu arpalık kumrusunu Sadun Aren konuşurken ötmeye başlıyorlar.

Kumruların biri diyor ki:

— Mehmet Ali Aybar dediğin adam, 1923 yılında onbeş yıl mahkûm olmuş bir komünist tir.

Vaktisiz öten bu arpalık kumrusuna Profesör Aren ne desin? Güllüyor:

— Yanlış biliyorsunuz kardeşim, diyor. Mehmet Ali Aybar 1923 yılında altı — yedi yaşlarında bir çocuktu..

Arpalık kumrusunun buna ne karşılık verdiğini bilmem «İşte bu serserilerin mostrası de meşe de tenezzül etmem. Bu arpalık kumrusunun gazetecisi de, milletvekili de, senatörü de, meşuru da böyle konuşur. Ancak, arpalık kumrusuna ve onun gibilere bir çift sözüm var: Haklısınız, bay arpalık kumrusu! Bu memlekette namuslu kişiler altı, yedi, on yaşlarında da onbeş yıla mahkûm oluyorlar! Hatı, idama bile mahkûm oluyorlar.. Çünkü demokrasinin önüne geçen memleketi babasının çitliği haline getiren sömürücü bezirgânların zinde havlayan bir sürü köpek var bu memlekette. Fırsat bulsalar, İs'ayı bir kez daha çarşıya gererler..»

KİME NE?

9 Nisan günlü Yeni İstanbul'da Gökhan Evliyaoğlu adlı fektet boksör şöyle yazıyor:

«.. Durup dururken bugünlerde kültürlü yargıçlar'dasöz açılması, memleketin bu çilekeş, yorgun ve şereflili çocuklarına..»

İnanamadım birtürlü.. Gözlerim mi bozuldu nedir? Oysa ben bu sözleri vaktiyle Ulus'ta, Dünya'da, Cumhuriyet'te okumuştum. Hani, Yeni İstanbul ve benzerlerinin Yassada yargıçlarından Egescel'e, Başol'a çamur attığı günlerde..

Affedersiniz, demek ki yanlışmışın.. Belki de Nesimi hakkı. Ar ve namus şişesini taşıyacağım, kime ne?»

KÖŞEBAŞI BEKLERİM

Geçen gün, bir mühendis dedi ki:

— Ankara'daki resmi otomobil plakalarına hiç dikkat ettin mi?

— Yooo, dedim.

— Öyleyse bir bakıver..

Baktım ve gördüm. Ne gördüm, biliyor musunuz? Hepsinde koskocaman bir «AF»! Kapkara zeminde devediş gibi az — pak «AF» lar.. Bir de, hergün plakaların temizlendiğini düşünün! «AF» lar parıl parıl ortada..

Örneğin, bir plaka: (06 AF 679) ... «06» Ankara demek iyi, anladık. Peki ama, AA, AB, AC, AE, AG, AH.. bitti mi ki resmi plakalarla «AF» otortuldu?

Galiba, Trafik Müdürlüğünde köşebaşı bekleyenler var! Ama, avuçlarını yaladılar! O türkünün aslı şöyledir:

«Köşebaşı beklerim
Vay benim emekçilerim!»

ŞEYTAN TAŞLAMAYA

1963 yılında «hacı» adayı sayı 50 binişli izin verilirse, 50 bin kişi şeytan taşlamaya gidecek..

Gidiş, geliş, kurban, sadaka, bahşiş, yemek, içmek, şeytan taşlama ücreti vesaire: her hacı beşbin lira götürse eibin kere beşbin, eder ikiyüzelli milyon Türk Lirası.. Yani 1963 yılında 250 milyon Türk Lirası Arabistana akacak!

Eeee, Gülmüşpala'ya taş olan kafanın 250 milyon lira bahşiş vermesi çok görülmemeli.

GEDİKLER

Başbakan:

— Anayasa bunların hakkılan gelecektir, demiş. Doğru!.. Anayasa'mın hakkından gelenler sokaklarda göbük atıyorlar.

Yassada firarisi Resat Akşemsettinioğlu, Almanyadaki işçilerinizi dolandırıyor musunuz? İşçilerden para topluyormusunuz? Altında da Chevrolet marka otomobil varmış..

Zararı yok.. Buradaki Akşemsettiniler de buradaki işçileri dolandırıyorlar.. Hem Anayasa'mın gözüne baka bakal..

«Genel görüşme ne demektir?» diye soruyorlar.

Su demek: YTP, CKMP, AP, MP, CHP, dışarda birbirlerine doyamadıkları için, Mecliste toplandı, birbirlerini doydoya görecekler demektir.

Başbakan:
— İşlemeyen bütün kanunlar süratli şekilde harekete geçiriliyor, demiş.

Son olaylardan önce yağelde edilmiş olacak..

